

JULIUSZ HR. OSTROWSKI.

KSIĘGA HERBOWA
RODÓW POLSKICH

Zeszyt XII.

CENA ZESZYTU: na papierze welinowym rubli 2
                                          na papierze czerpanym rubli 4.

WARSZAWA.

GEBETHNER i WOLFF

Krak.-Przedmieście Nr. 5.

B. BOLCEWICZ

Plac Saski Nr. 5.

DRUK JÓZEFA SIKORSKIEGO, WARECKA № 14.
1901.

UPRASZA SIĘ O NADSYŁANIE RYSUNKÓW Z DOWODAMI.

UPRASZA SIĘ O NADSYŁANIE PRENUMERATY NA DAJSZE ZESZYTY.

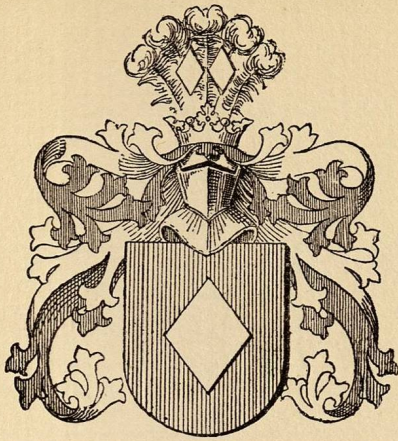

br. 29988

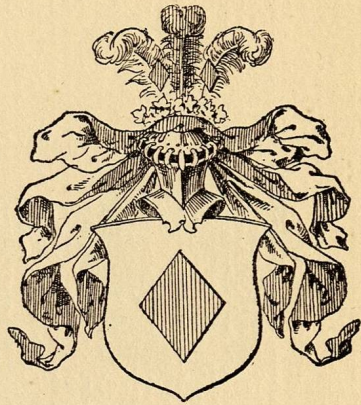
Дозволено Цензурою,
Варшава 6-го Юля 1901 г.

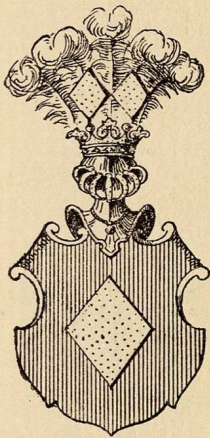
OKNO I, Szyba, Szweryn.

— 2358 —

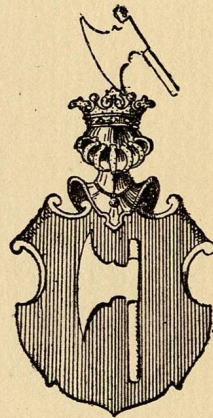
OKNO II.

— 2359 —

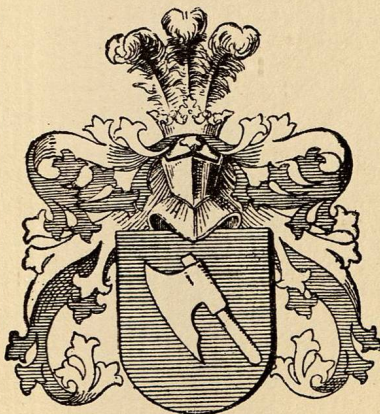
OKNO III cz. Okno złote.

— 2360 —

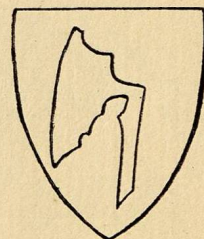
OKSZA, Kołda, Bradacice, Halabarda.

— 2361 —

OKSZA II.

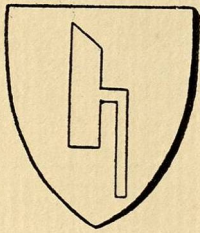
— 2362 —

OKSZA III.

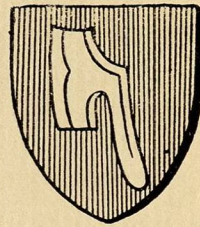
— 2363 —

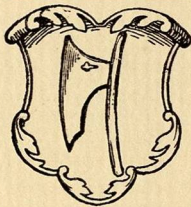
OKSZA IV.

— 2364 —

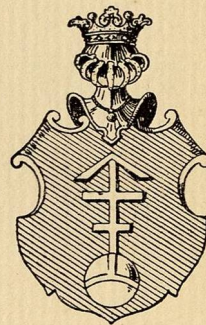
OKSZA V.

— 2365 —

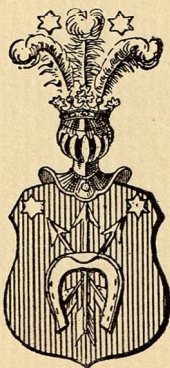
OKSZA VI.

— 2366 —

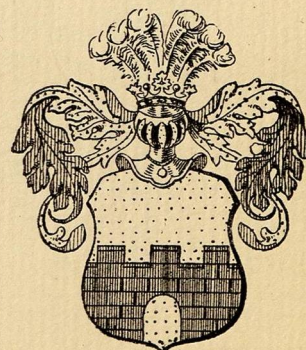
OKUŃ.

— 2367 —

OKWIETKO.

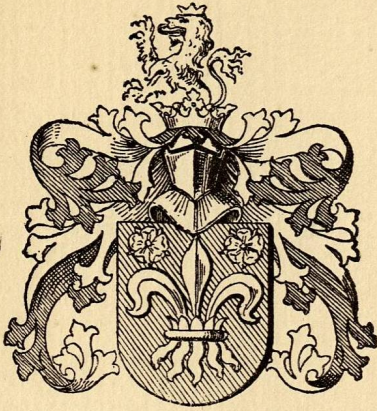
— 2368 —

OLESKI cz. Grzymała odm.

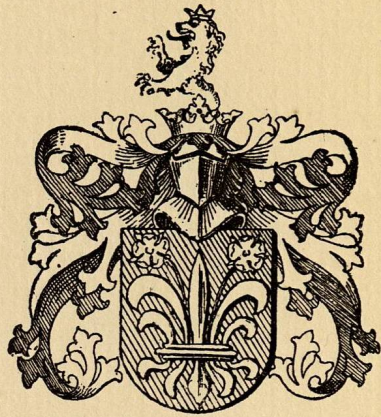
— 2369 —

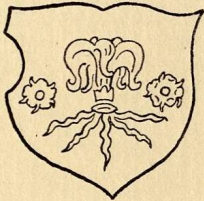
OLIWA I, Olawa.

— 2370 —

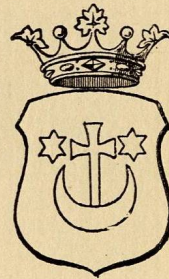
OLIWA II.

— 2371 —

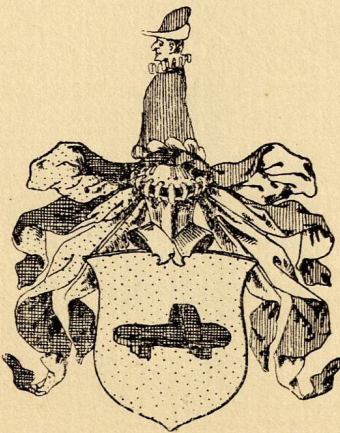
OLIWA III.

— 2372 —

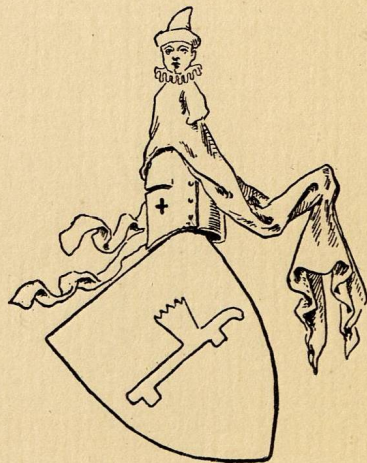
OLKUSKI.

— 2373 —

OLSZER I, Olszura, (*Holtzschuher*).

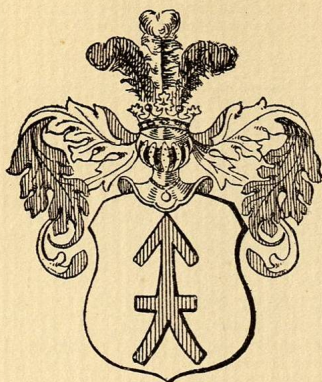
— 2374 —

OLSZER II.

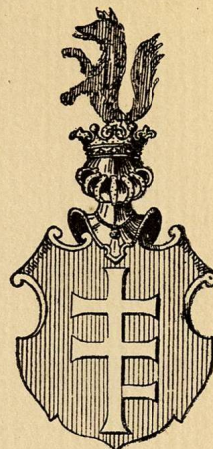
— 2375 —

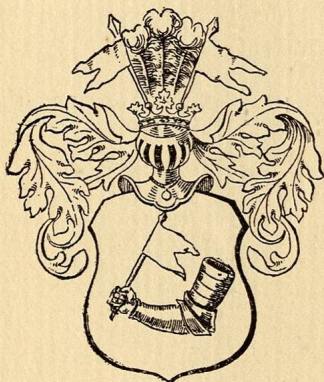
OLSZEWSKI I cz. Kościeszka odm.

— 2376 —

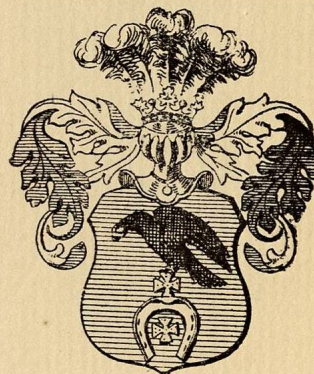
OLSZEWSKI II cz. Lis odm.

— 2377 —

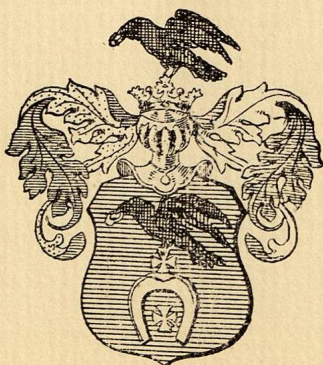
OLSZEWSKI III.

— 2378 —

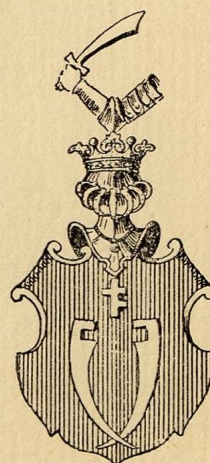
OLSZEWSKI IV cz. Ślepowron odm.

— 2379 —

OLSZEWSKI V.

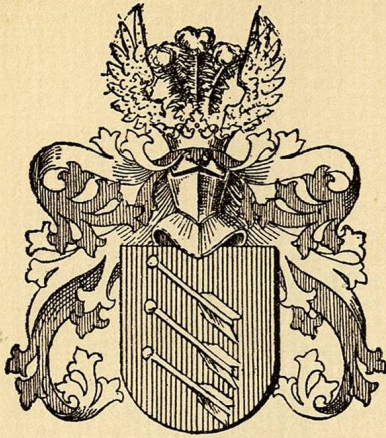
— 2380 —

OLSZOWSKI cz. Prus II.

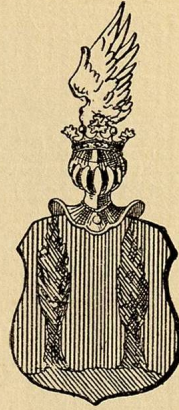
— 2381 —

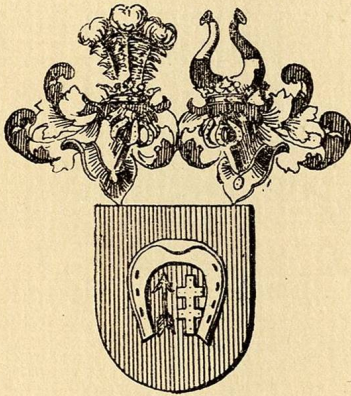
OM (*Ohm*) Janiszowski cz. Bełty.

— 2382 —

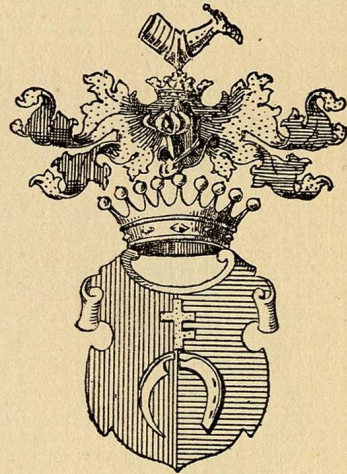
OMANZOF Baron, (*Omanzoff*).

— 2383 —

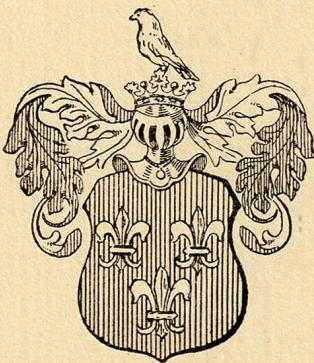
ONYSZKIEWICZ cz. Jacyna odm.

— 2384 —

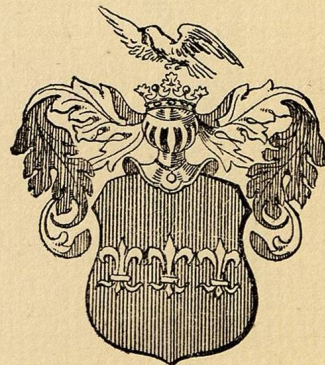
OPACKI Hrabia cz. Prus III odm.

— 2385 —

OPENKOWSKI I.

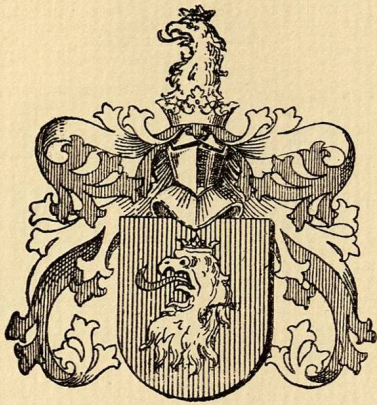
— 2386 —

OPENKOWSKI II.

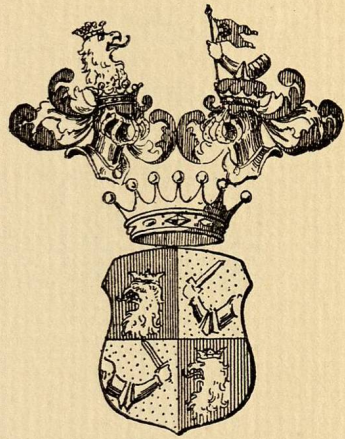
— 2387 —

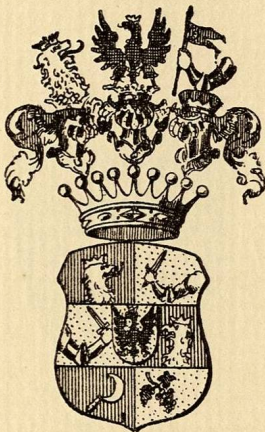
OPERSZDORF, (*Oppersdorf*).

— 2388 —

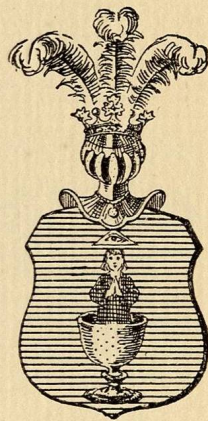
OPERSZDORF Baron.

— 2389 —

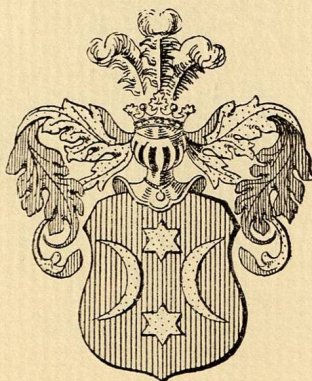
OPERSZDORF Hrabia.

— 2390 —

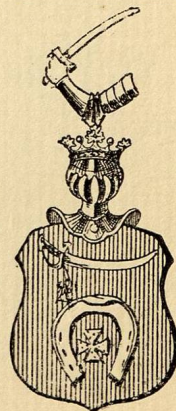
ORACZ.

— 2391 —

ORDA cz. Ostoja odm.

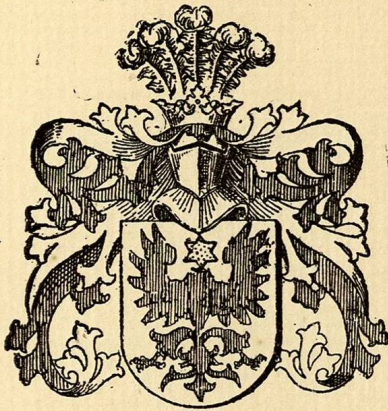
— 2392 —

OREŻ.

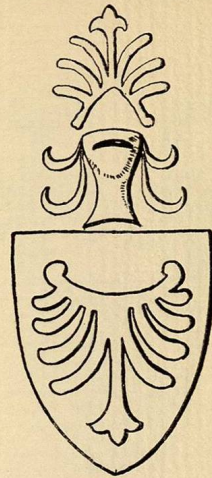
— 2393 —

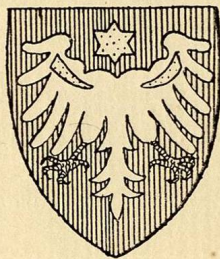
ORLA I, Odrza, Szaszor, Zapale, Opola.

— 2394 —

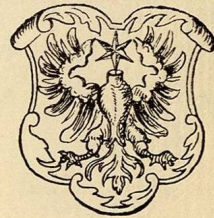
ORLA II.

— 2395 —

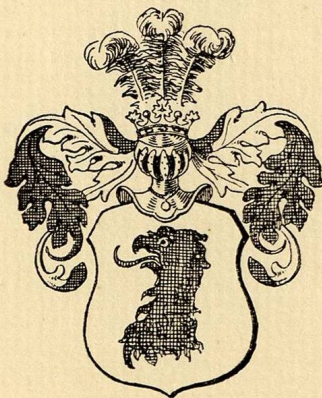
ORLA III.

— 2396 —

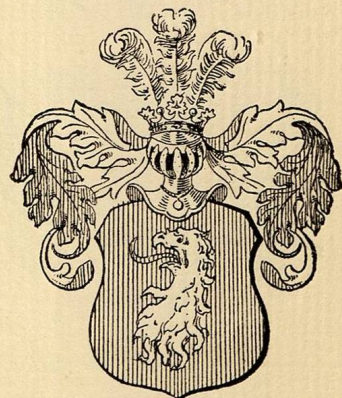
ORLA IV.

— 2397 —

ORLA GŁOWA, Pikolar I.

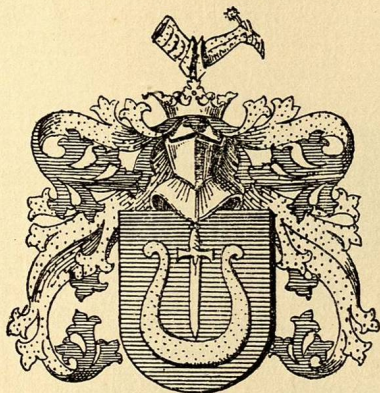
— 2398 —

ORLA GŁOWA II.

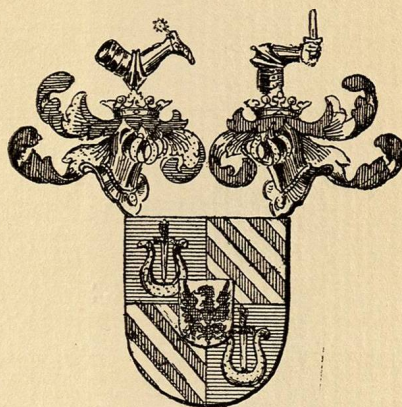
— 2399 —

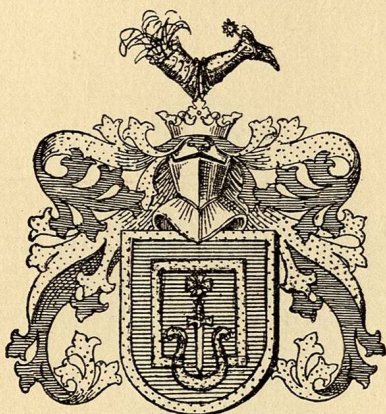
ORLIK cz. Nowina odm.

— 2400 —

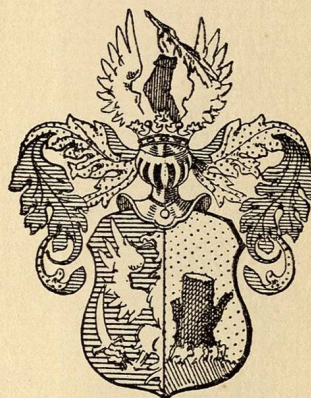
ORLIK II Baron.

— 2401 —

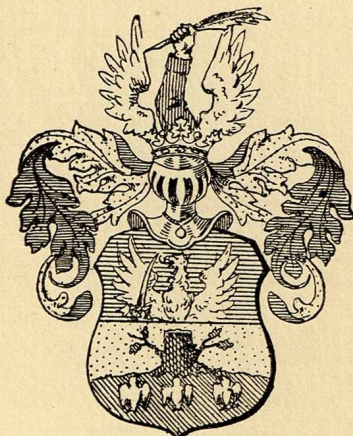
ORLIK III Hrabia.

— 2402 —

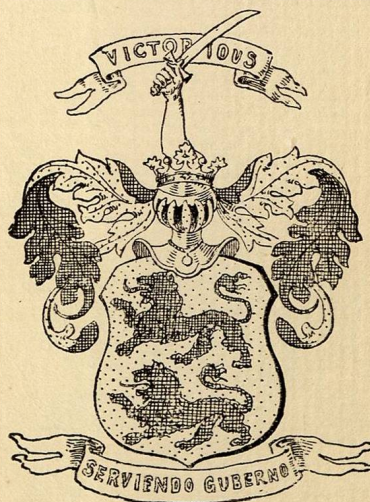
ORLOSLAW I.

— 2403 —

ORLOSLAW II.

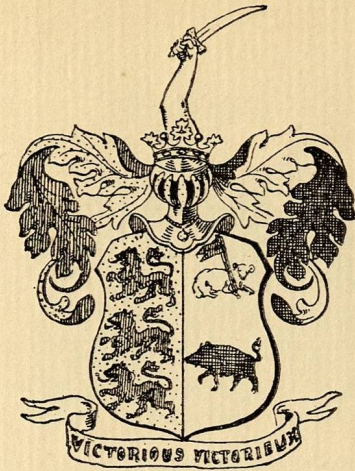
— 2404 —

ORURK I (O'Rourke).

— 2405 —

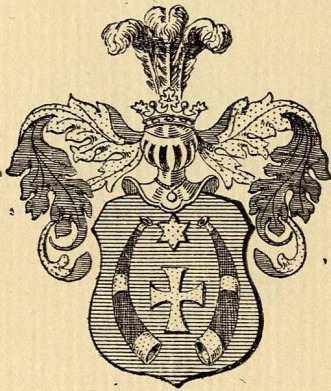
ORURK II Hrabia.

— 2406 —

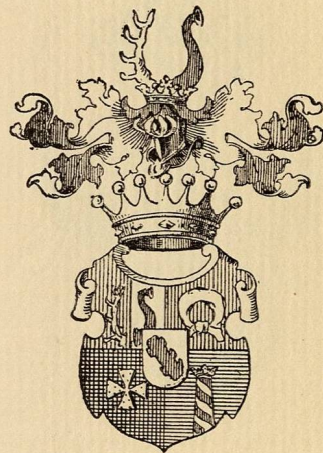
ORSZULSKI.

— 2407 —

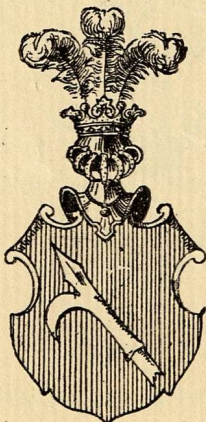
ORWAŁ, Orwat.

— 2408 —

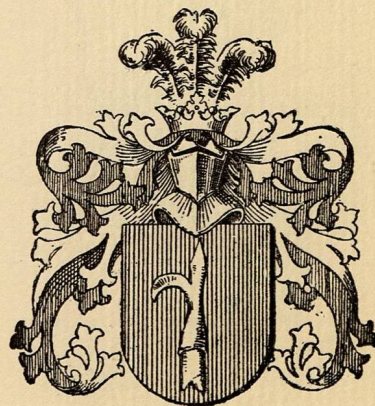
ORZECHOWSKI Baron cz. Rogala odm.

— 2409 —

OSEK I, Fajerhak.

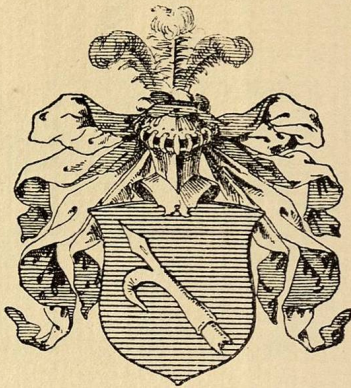
— 2410 —

OSEK II.

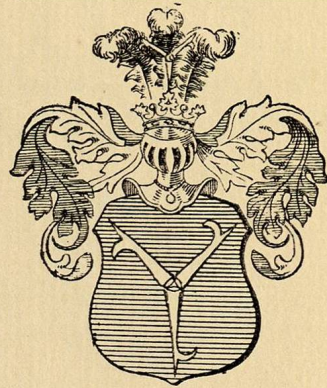
— 2411 —

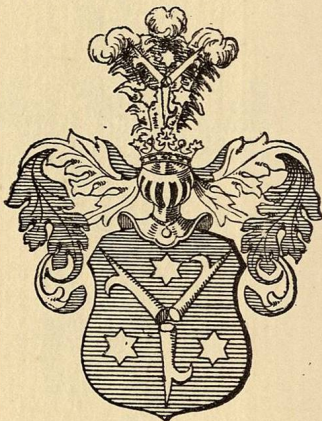
OSEKI III.

— 2412 —

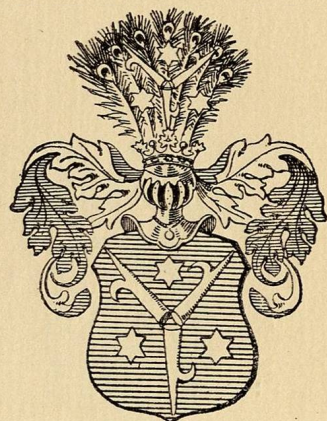
OSEKI I, Nowicki.

— 2413 —

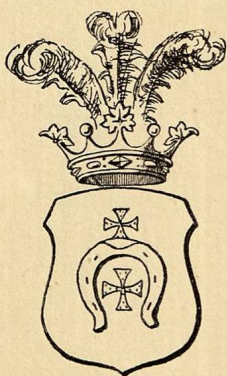
OSEKI II.

— 2414 —

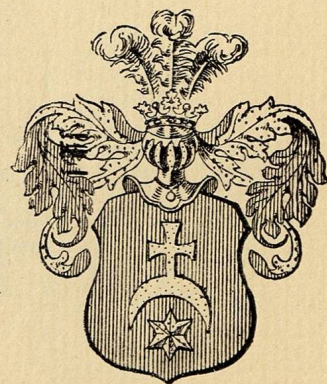
OSEKI III.

— 2415 —

OSIECIMSKI cz. Lubicz odm.

— 2416 —

OSKIERKA cz. Murdelio odm.

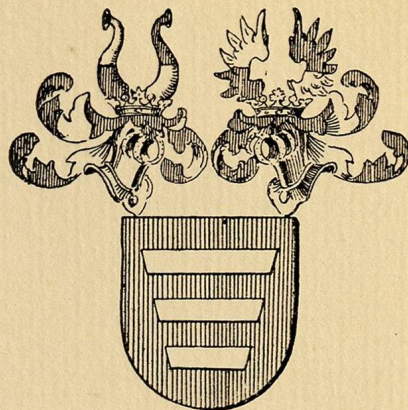
— 2417 —

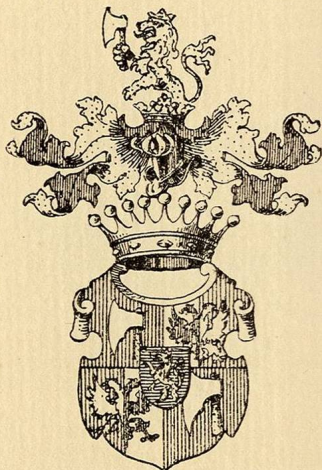
OSŁAWSKI I, Osłowski cz. Kos odm.

— 2418 —

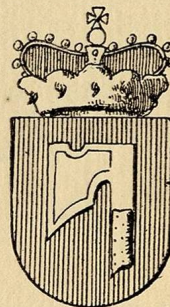
OSŁAWSKI II cz. Korczak odm.

— 2419 —

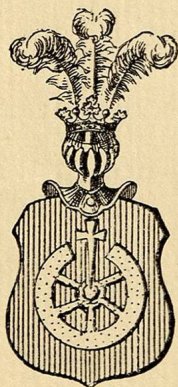
OSOLIŃSKI, Ossoliński Hrabia cz. Topór odm.

— 2420 —

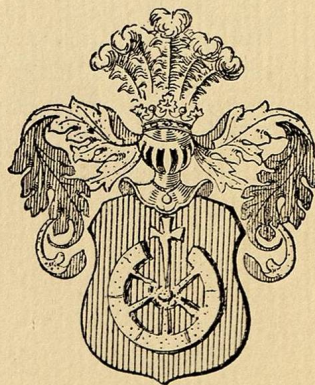
OSOLIŃSKI Książę cz. Topór odm.

— 2421 —

OSORYA I, Ozorya, Poświst, Szarza, Starza.

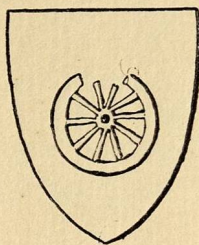
— 2422 —

OSORYA II.

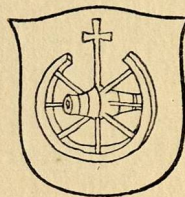
— 2423 —

OSORYA III, Osoryczyk, Osolińczyk.

— 2424 —

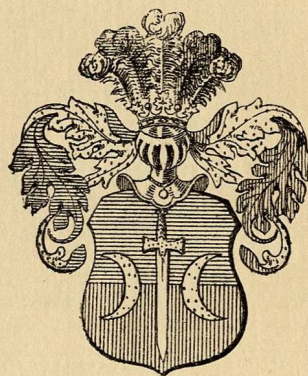
OSORYA IV.

— 2425 —

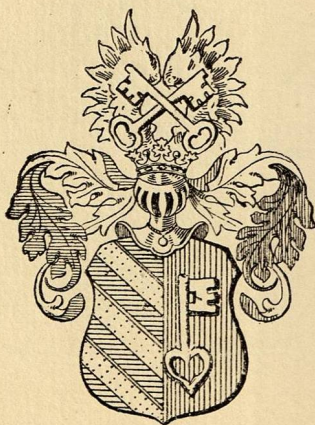
OSOWSKI, Ossowski cz. Sas odm.

— 2426 —

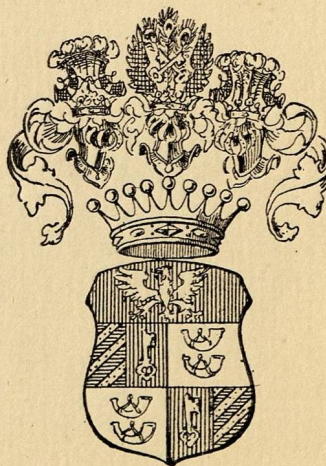
OSTASZEWSKI cz. Ostoja odm.

— 2427 —

OSTEN I.

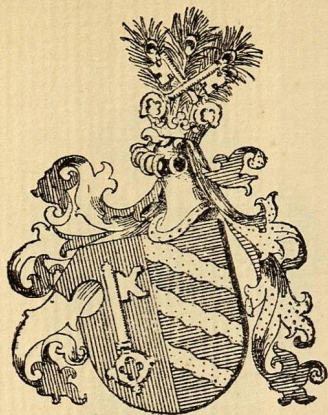
— 2428 —

OSTEN II.

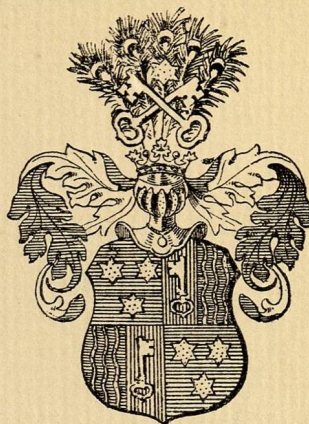
— 2429 —

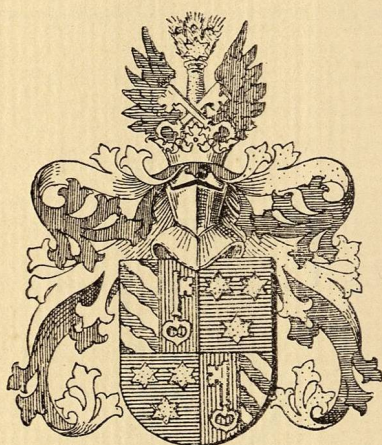
OSTEN III.

— 2430 —

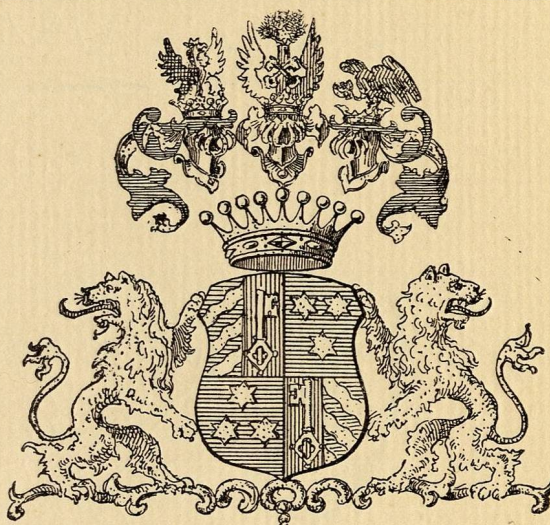
OSTEN SAKEN I.

— 2431 —

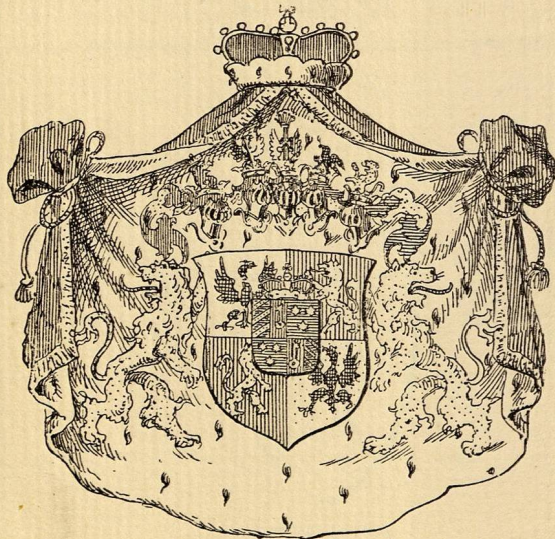
OSTEN SAKEN II, (*Sacken*).

— 2432 —

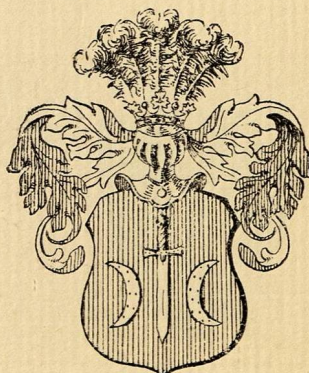
OSTEN SAKEN Hrabia.

— 2433 —

OSTEN SAKEN Książę.

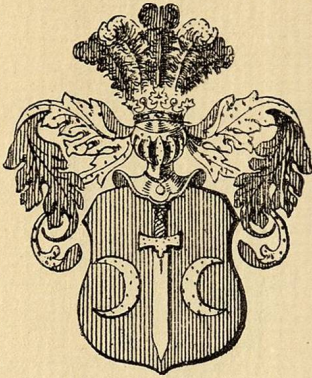
— 2434 —

OSTOJAI, Mościc, Ostojczyk.

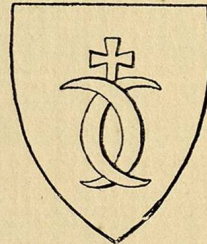
— 2435 —

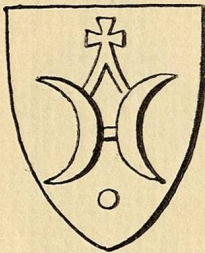
OSTOJA II.

— 2436 —

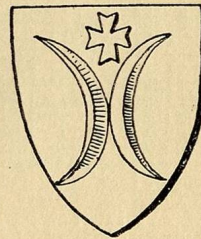
OSTOJA III.

— 2437 —

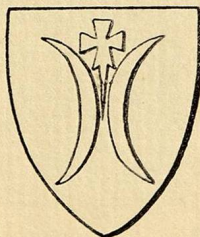
OSTOJA IV.

— 2438 —

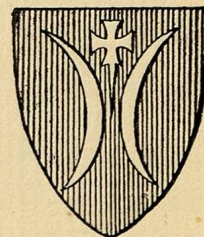
OSTOJA V.

— 2439 —

OSTOJA VI.

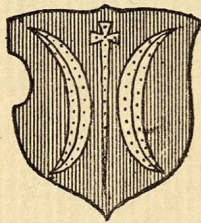
— 2440 —

OSTOJA VII.

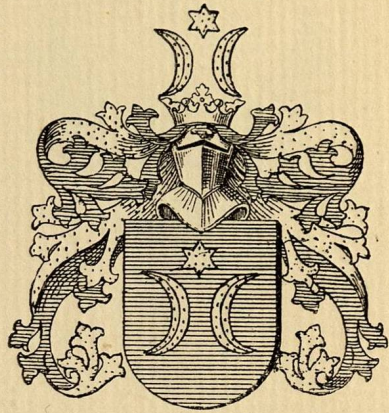
— 2441 —

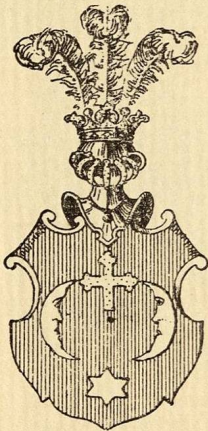
OSTOJA VIII.

— 2442 —

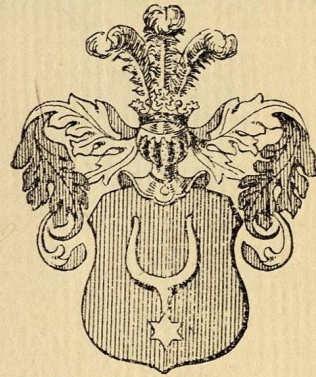
OSTOJA Pruska.

— 2443 —

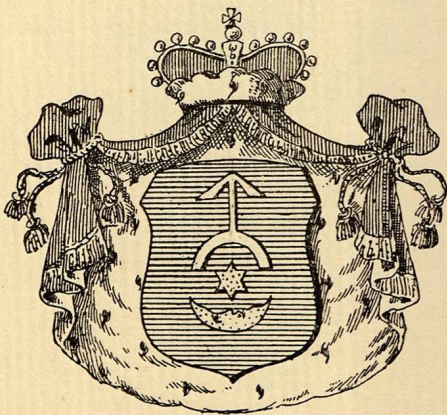
OSTOJCZYK.

— 2444 —

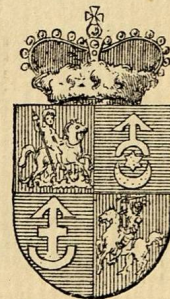
OSTROGA.

— 2445 —

OSTROGSKI I Książę.

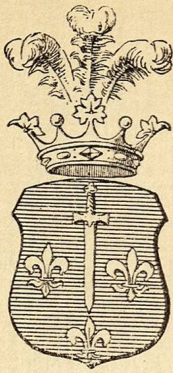
— 2446 —

OSTROGSKI II.

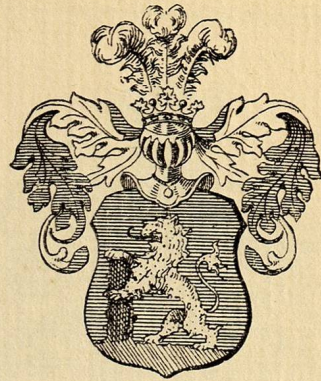
— 2447 —

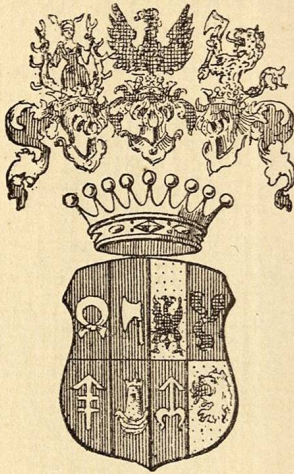
OSTROMIECZ.

— 2448 —

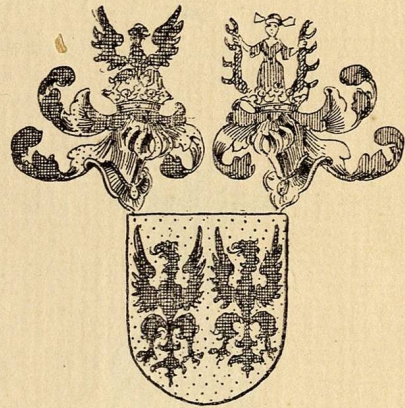
OSTRORÓG.

— 2449 —

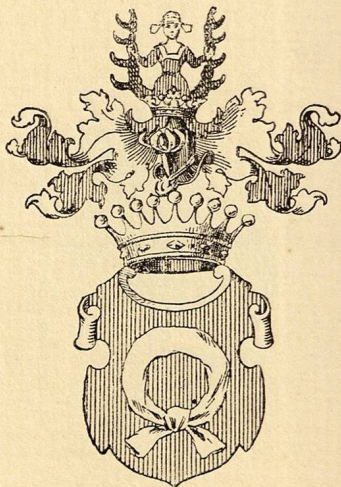
OSTRORÓG Hrabia I cz. Nałęcz odm.

— 2450 —

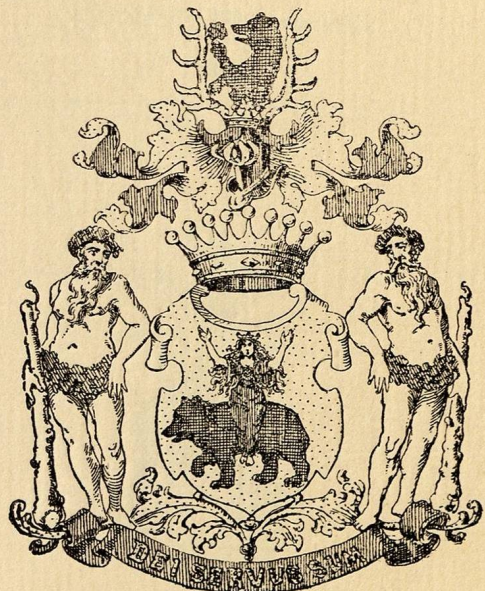
OSTROROG Hrabia II.

— 2451 —

OSTRORÓG Hrabia III.

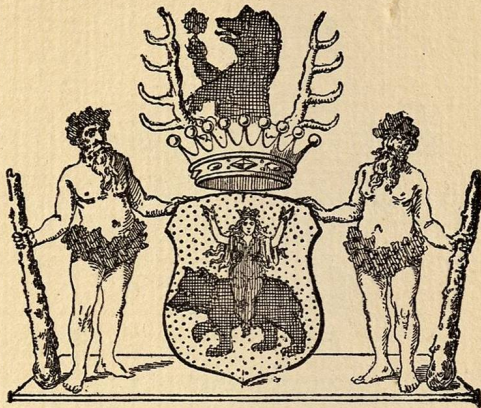
— 2452 —

OSTROWSKI Hrabia cz. Rawa odm.

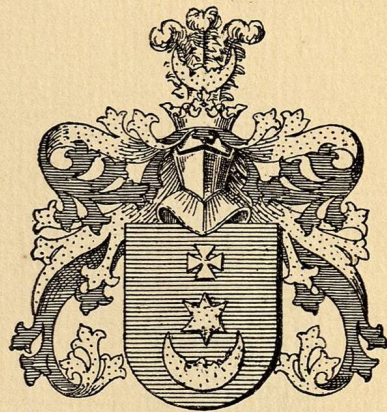
— 2453 —

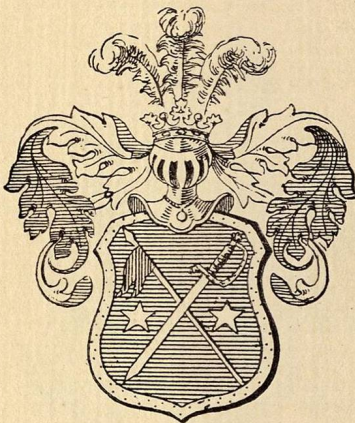
OSTROWSKI Hrabia II.

— 2454 —

OSTROWSKI III cz. Leliwa odm.

— 2455 —

OSTRZEC.

— 2456 —

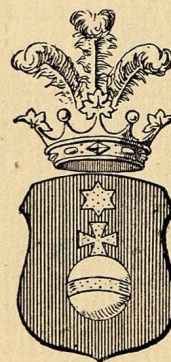
OSZCZEWSKI, Oszewski.

— 2457 —

OSZYK, Oszyki.

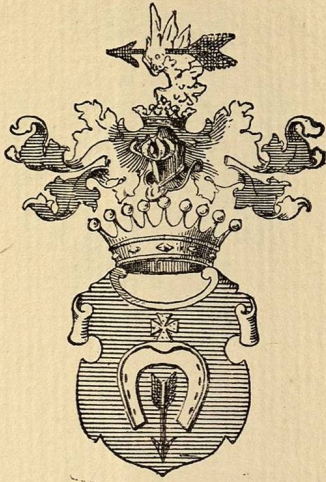
— 2458 —

OŚWIATA.

— 2459 —

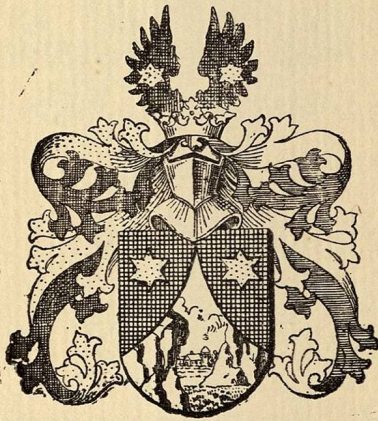
OTOCKI Hrabia cz. Dołęga odm.

— 2460 —

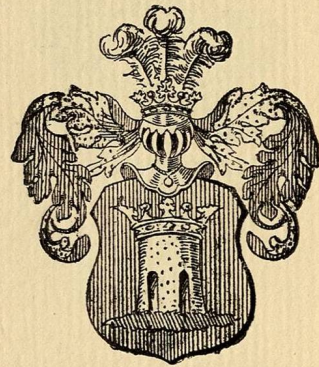
OTTENHAUZEN, (*Ottenhausen*).

— 2461 —

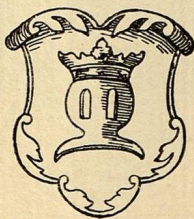
OTTO.

— 2462 —

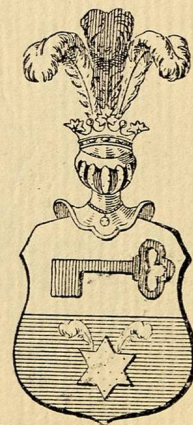
OWADA I.

— 2463 —

OWADA II.

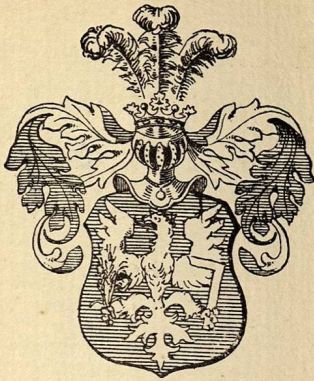
— 2464 —

OZDOBA I, (*Kluczewski*).

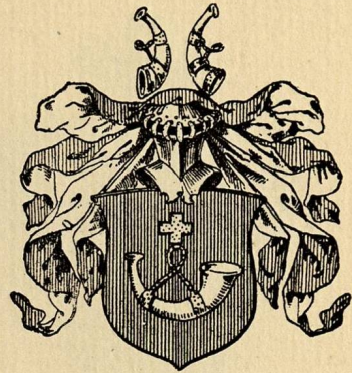
— 2465 —

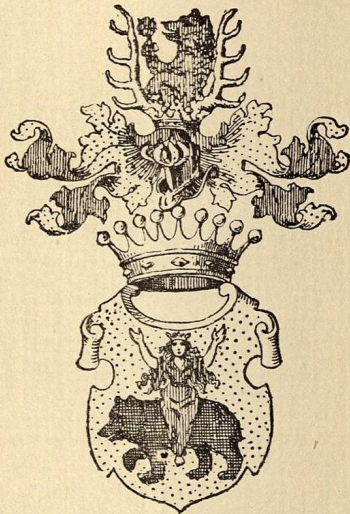
OZDOBA II.

— 2466 —

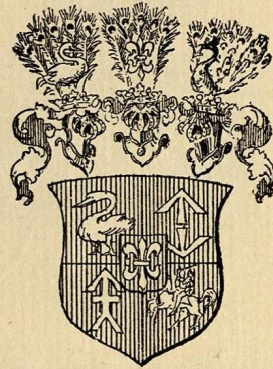
OZIEMBŁOWSKI cz. Suchekomnaty odm.

— 2467 —

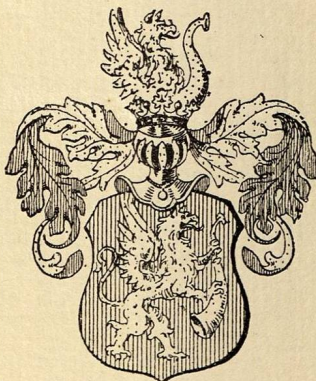
OŻAROWSKI Hrabia cz. Rawa odm.

— 2468 —

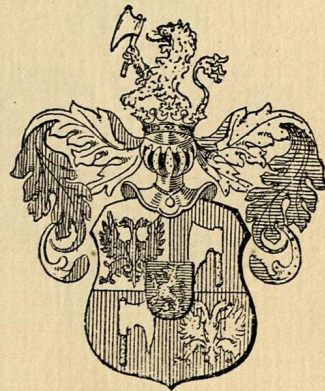
PAC cz. Gozdawa odm.

— 2469 —

PACIORKOWSKI cz. Gryf odm.

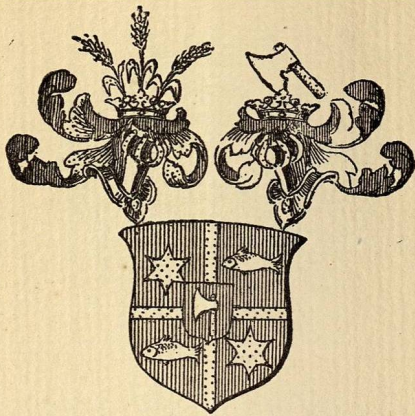
— 2470 —

PACZEŃSKI, Paczyński cz. Topór odm.

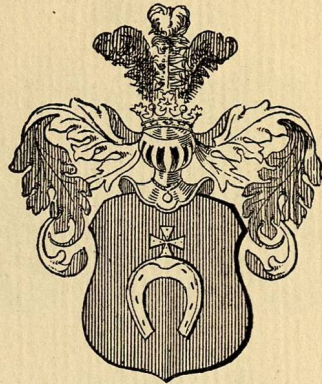
— 2471 —

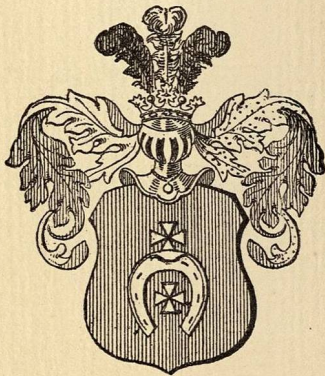
PACZEŃSKI II, (*Reinersdorf*).

— 2472 —

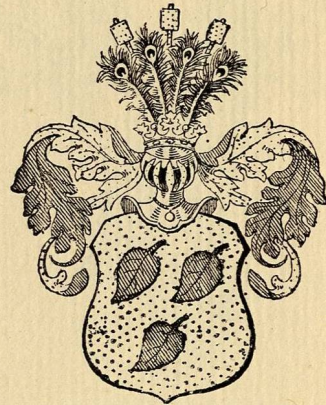
PACZKOWSKI, Pączkowski.

— 2473 —

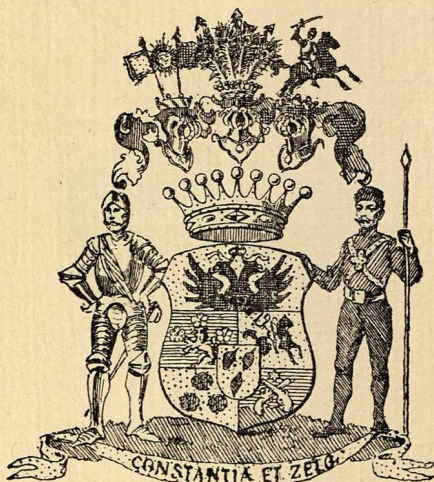
PAJĄCZKOWSKI, Pajanczkowski cz. Lubicz odm.

— 2474 —

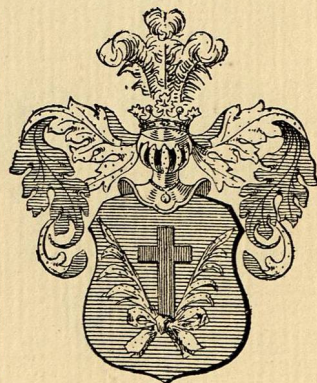
PALEN, (*von der Pahlen*).

— 2475 —

PALEN Hrabia (*Pahlen*).

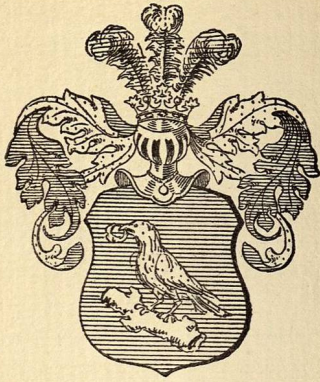
— 2476 —

PALMY.

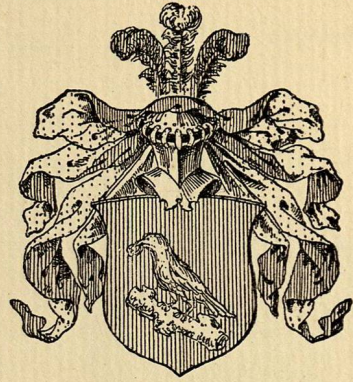
— 2477 —

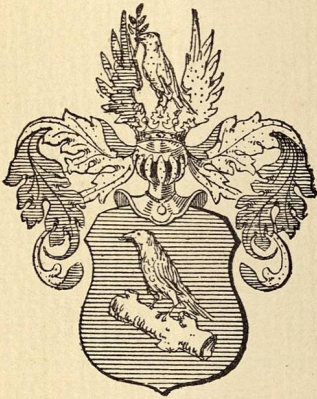
PALUBICKI I, (*Palbitzki*).

— 2478 —

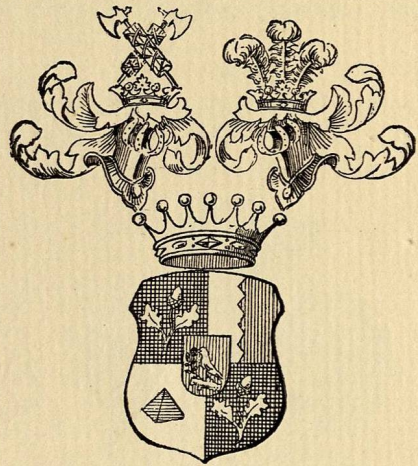
PALUBICKI II.

— 2479 —

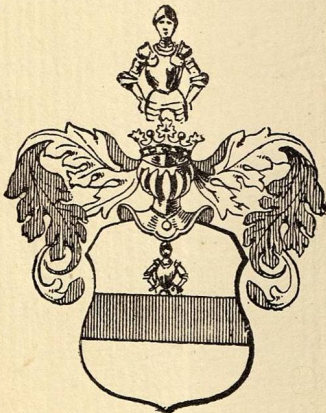
PALUBICKI III.

— 2480 —

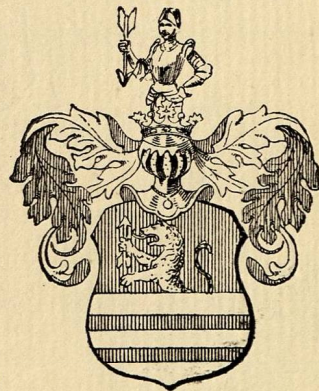
PALUBICKI Baron.

— 2481 —

PANCER I.

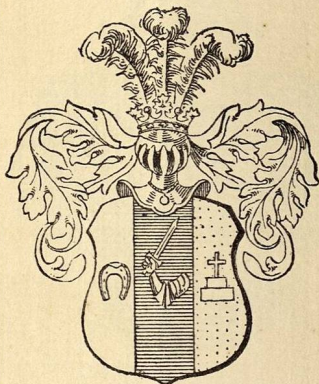
— 2482 —

PANCER II, (*Panser*).

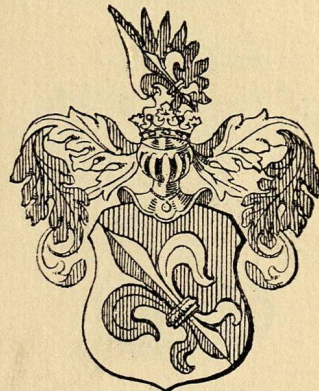
— 2483 —

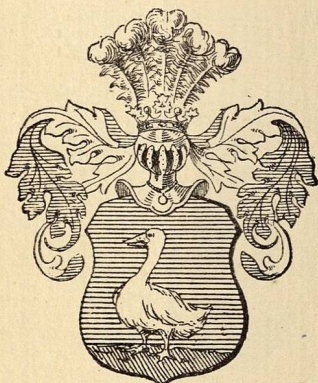
PANCERZ.

— 2484 —

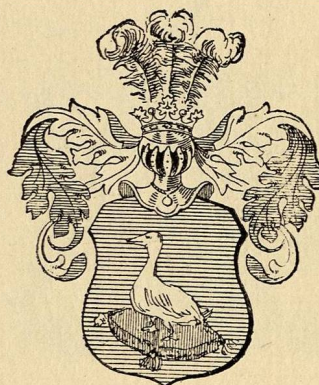
PANKOWSKI cz. Gozdawa odm.

— 2485 —

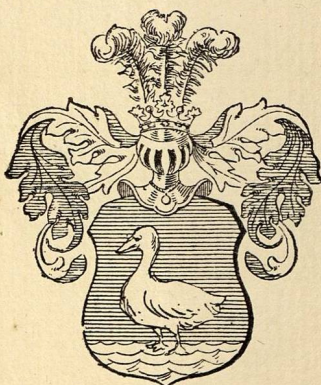
PAPARA I, Paparona, Budzisz.

— 2486 —

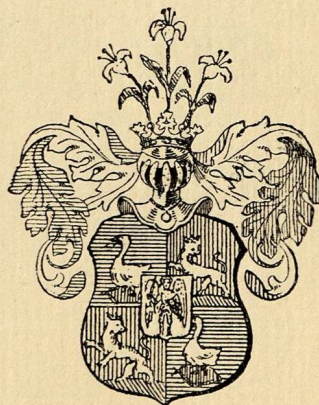
PAPARA II.

— 2487 —

PAPARA III.

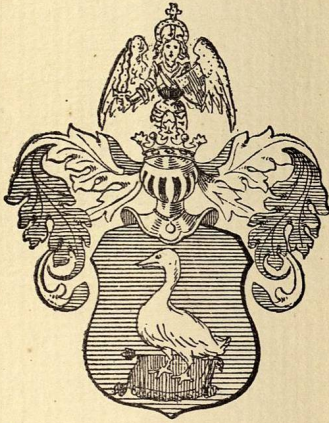
— 2488 —

PAPARA IV.

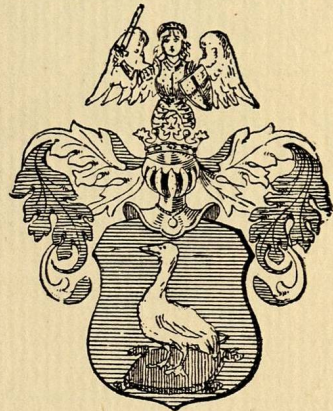
— 2489 —

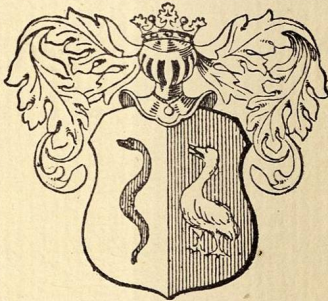
PAPARA V.

— 2490 —

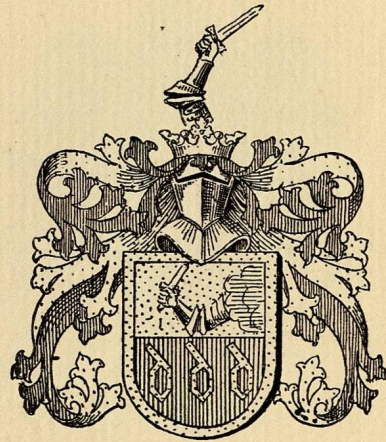
PAPARA VI.

— 2491 —

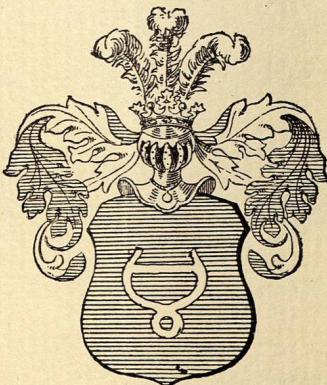
PAPARONI.

— 2492 —

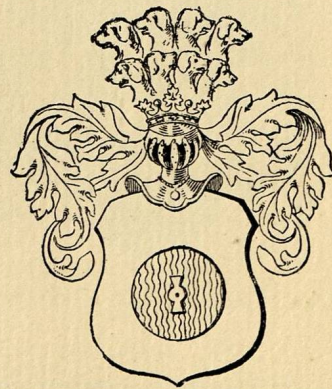
PAPINI DE GAMBUSIO cz. Pogonia odm.

— 2493 —

PAPŁOŃSKI, Wibultowicz cz. Strzemię odm.

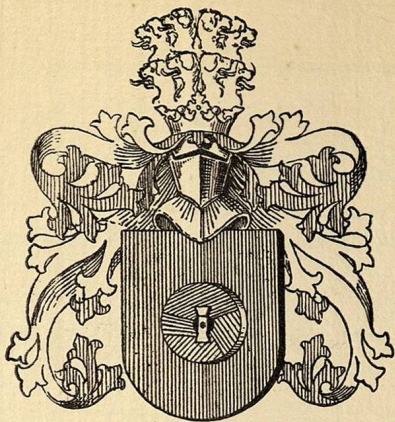
— 2494 —

PAPRZYCA I, Kuczawa, Kuczaba.

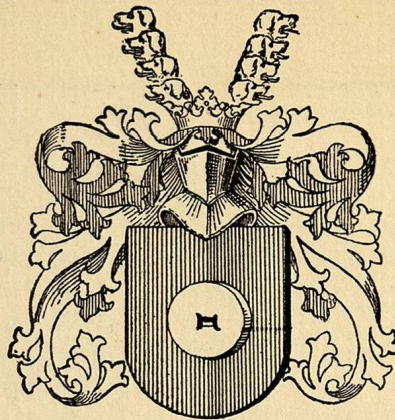
— 2495 —

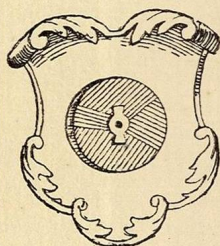
PAPRZYCA II.

— 2496 —

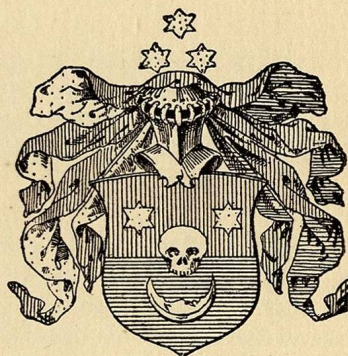
PAPRZYCA III.

— 2497 —

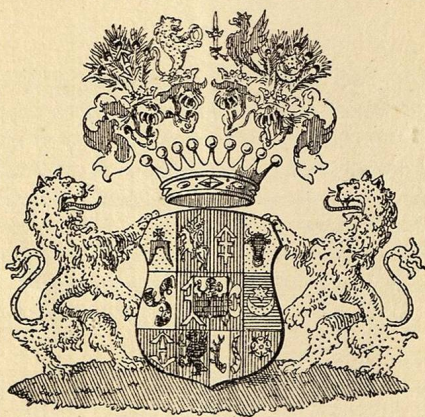
PAPRZYCA IV.

— 2498 —

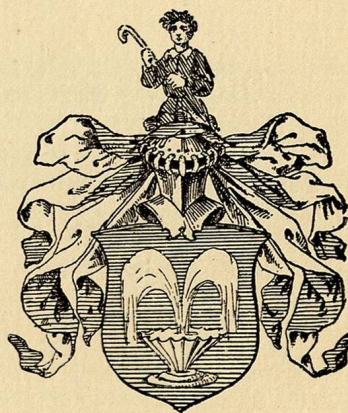
PARASKI.

— 2499 —

PARYS Hrabia cz. Prawdzic odm.

— 2500 —

PASTORIUSZ, Pastorius de Hirtenberg.

— 2501 —

ODWAGA II. — W polu srebrnym — mur czerwony o trzech blankach. Nad hełmem w koronie dwa skrzydła orle srebrne — na każdym z nich mur jak na tarczy. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana poprzedniego według Ms. o fam. prus. u Niesieckiego. Niesiecki wspomina jakoby herb ten z Brunświku przyszedł; źródła niemieckie twierdzą że rodzina jest rdzennie pruską. *Nies. V. 204.*

ODWAGA III. — W polu srebrnym — mur czerwony o trzech blankach. Nad hełmem w koronie na czarnym skrzydle — mur czerwony. Odmiana ze źródła niemieckiego. *Sieb. VI. 4. 7.*

ODWAGA IV. — W polu błękitnym — mur czerwony. Nad hełmem korona. Labry błękitne podbite czerwonym. Odmiana przysługująca Kontrymom w lidzkim na Litwie w XVII stuleciu osiadłym. *Z dyplomu wydanego w gubernii wileńskiej Janowi Kontrym 1834. Bork.; zapiski WP. Dziadulewicz.*

ODYNIEC I. — W polu błękitnym — strzała żelazcem do góry, w środku przekrzyżowana, u dołu bez opierzenia w prawo ukośnie załamana. Nad hełmem w koronie pięć piór strusich. Labry błękitne podbite srebrem. Stary herb litewsko-ruski, przysługujący Barynowskim, Bohuszom, Brzozowieckim, Odyńcom. Według Kojatowicza pole ma być czerwone i tylko trzy pióra w hełmie. *Paprz.; Kojat.; Nies.*

ODYNIEC II. — W polu czerwonym — strzała srebrna do góry bez prawego żelazca, w środku przekrzyżowana, u dołu zaś lewo-ukośnie załamana. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Odmiana według Paprockiego i Okolskiego; przysługuje Drabowiczom, jak świadczy dyplom wydany przez deputację szlachecką gubernii kowieńskiej z 1852 r., i Odyńskim jak świadczy dyplom wydany przez deputację szlachecką gubernii kowieńskiej z 1830 r. *Paprz.; Okol.; Nies.*

ODYNIEC III. — W polu błękitnym lub czerwonym — strzała srebrna żelazcem do góry bez lewej strony żelazca, w środku przekrzyżowana, u dołu w lewo ukośnie załamana. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Odmiana przysługująca Burbom, Szyszkom, Wistouchom na Litwie i zdaje się też Maciejowi, biskupowi wileńskiemu w r. 1421 na tę godność wyniesionemu. Ztąd wątpliwość, że herbowi jego nadano kształt przekrzyżowanej litery Z. *Kojat.; Nies.*

ODYNIEC IV. — Z herbarza galicyjskiego. *Sieb. IV. 14. 22.*

ODYNIEC V. — Odmiana z Siebmachera. *Sieb. IV. 14.*

OFENBERG Baron, (Offenberg). — W polu srebrnym — dwie góry zielone, prawo-ukośnie jedna pod drugą. Nad zawojem czerwono-srebrnym — trzy pióra strusie: czerwone, złote i zielone. Labry z prawej czerwone podbite srebrem, z lewej czarne podbite złotem. Herb rodziny pochodzenia niemieckiego, z której Jonasz, poseł do cara Iwana Wasilewicza; syn tegoż Jonasza Wawrzyniec przybył do Inflant z Margrabią Wilhelmem Brandeburskim, posłował od rycerstwa inflantskiego na sejm lubelski r. 1569; wnuk zaś także Wawrzyniec (Lorenz), otrzymał szlachectwo św. państwa rzymskiego r. 1594. Syn ostatniego Fryderyk Jerzy, służył wojskowo Rzeczpospolitej. Potomstwo w Kurlandyi otrzymało tytuł baronowski, przyznany im w Rosyi roku 1862. Niemiecka gałąź używa pola błękitnego, — gór srebrnych. *Kur.; Kos. 1. 2. 28; Sieb. III. 2. 336; III. 11. tekst 175 tabl. 47 i 143; Balt.; Bork.*

OGIGEL. — W polu błękitnym — półksiężyc złoty przebity do góry strzałą o złotem opierzeniu. Nad hełmem w koronie — taki sam księżyc przebity strzałą. Labry błękitne podbite złotem. Herb rodziny szlacheckiej pochodzenia polskiego. *Sieb. IV. 11. 29; VI 8. I. 56; Bork.*

OGIŃSKI Książę cz. Oginiec odm. — Na tarczy ściętej w polu górnym czerwonym — na siwym koniu w lewo jeździec zbrojny, kopią przebijający smoka; w dolnym błękitnym — na belce poprzecznej czerwonej, w obu końcach załamanej w kliny wygięte na zewnątrz — krzyż

srebrny z wierzchołkiem rozdartym. Tarcza okryta płaszczem książęcym z mitrą. Herb rodziny piszącej się od XVI stulecia z Kozielska, jednego pochodzenia z Puzynami, od książąt Koraczewskich, gałęzi książąt czernichowskich przez heraldyków wywodzonej. Według Wolffa na zasadzie fałszywej tradycji ustalono się jakoby książę Tytus Fedorowicz Kozielski potomek książąt czernichowskich miał być protoplastą tych rodzin. Według tegoż autora Ogińscy i Puzynowie są Rurykowicze i pochodzą od księcia Hłazyny z Hłuszowa, osiadłego w XV stuleciu w smoleńszczyźnie. Akta i kroniki w XV stuleciu wspominają książąt z przydomkiem Hłazyna, Hłuszonok, osiedlonych w smoleńszczyźnie. Z nich książę Iwan Wasilewicz Hłazynicz, który nosił nadto przydomek Puzyna, jest protoplastą obu rodzin: Ogińskich i Puzynów; starszy syn jego Dymitr Hłuszonok otrzymuje przywilej na Oginty w r. 1486, od niego Ogińscy; młodszy Iwan zachował przydomek Puzynin, od niego Puzynowie. Jedna gałąź rodziny Ogińskich otrzymała przyznanie tytułu książęcego w Królestwie Polskim r. 1821, a książęcego w Rosji 3 Kwietnia 1868. *Kołat.; Okol.; Nies.; Kos. I. 143. 166; Krzys.; Małach.; Wolff; Bork.*

OGOŃCZYK, Ogon, Ogony, Ogonowie, Ogończyk, Powala, Pogończyk. — W polu czerwonym — na barku srebrnego półpierścienia — strzała bez opierzenia żelźcem do góry. Nad hełmem w koronie—dwie ręce panieńskie w białych rękawach. Labry czerwone podbite srebrem. Jeden z najstarszych herbów polskich, wspominany w zapiskach sądowych od początku XV wieku *Dług.; Biel.; Papr.; Okol.; Nies.; Ulan.; Mał.; Piek.*

OGOŃCZYK II. — W polu czerwonym — na barku srebrnego półpierścienia — strzała bez opierzenia żelźcem do góry. Nad hełmem w koronie—dwie ręce zbrojne do góry. Odmiana przysługująca Kuczborskim w dobrzyńskiej ziemi, Wernerowiczom i innym. *Nies.; zapiski WP. Dziadulewicz.*

OGOŃCZYK III. — W polu czerwonym — na barku srebrnego półpierścienia — strzała bez opierzenia żelźcem do góry. Nad hełmem w koronie—dwie ręce w białych rękawach, pół pierścienia trzymające. Odmiana przysługująca Działyńskim i Grotkowskim. *Nies.; Sieb. IV. 14. 22.*

OGOŃCZYK IV. — Odmiana z Siebmachera. *Sieb. IV. 14. 22.*

OGONCZYK V, Ogony. — Z roli marszałkowskiej z r. 1461. *Loredan Larchey, Armorial du XV^s Heraldyka Piek. 111.*

OGOŃCZYK VI. — Z pieczęci Jana z Wojczy, kustosa katedralnego krakowskiego z r. 1477 w archiwum wszechnicy jagiellońskiej w Krakowie. *Heraldyka Piek. 144.*

OGOŃCZYK VII. — Według herbarza Ambrożego. *Herald. Piek. 111.*

OHERAL. — Na tarczy czterodzielnej w polach I i IV zielonych — srebrna kotwica uchem do góry, na słupie której wisi pancerz srebrny, w II i III srebrnych—skrzydło zielone na którym w srebrnym polu trójkąta sześciopromienna gwiazda zielona. Nad tarczą dwa hełmy ukoronowane, w pierwszym — trójkąt z gwiazdą na skrzydle jak wyżej opisany, w drugim — trzy pióra strusie: zielone między białymi. Nadany Ignacemu Oheral, dyrektorowi powiatu leżajskiego w Galicyi r. 1777. *Hefn.; Bork.*

OKMIŃSKI I, Ochmiński. — W polu błękitnym—strzała srebrna z obu stron żelźcami opatrzona, przez pierścień w środku przewleczona, nadto przy dolnym żelźcu i z nim przeplecione dwa żelźce (czy dwie krokwie) literę **W** tworzące. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Herb przysługujący Okmińskim w orszańskim i witebskim w XVII stuleciu. Rysunek ten z Niesieckiego wzięty nie zupełnie zgadza się z rysunkiem Kojałowicza. Barwę wzięliśmy z Małachowskiego, *Kołat. 281; Nies.; Małach.*

OKMIŃSKI II. — W polu błękitnym — na dwóch krokwiach srebrnych literę **W** tworzących z trzecią przeplecioną przez środek — strzała bez opierzenia żelźcem do góry, środkiem przez pierścień przewleczona. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Odmiana powyższego według Kojałowicza. *Kojał. 281.*

OKMIŃSKI III. — W polu błękitnym — serce strzała na dół przebite między czterema krzyżami ukośnie do środka leżącymi, z których jeden u góry na lewo bez dolnego prawego ramienia. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Odmiana z Kojałowicza. *Kojał 281.; Nies.*

OKMIŃSKI IV. — W polu błękitnym — między czterema ukośnemi krzyżykami złotymi, nad krokwiemi srebrnymi tworzącymi literę **W** — serce przeszyte strzałą żelźcem na dół. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Odmiana poprzedniego. *Chrzęński tabl. XI.*

OKMIŃSKI V. — W polu błękitnym — nad srebrnymi krokwiemi tworzącymi literę **W** — strzała przewleczona przez pierścień, żelźce u góry i u dołu mająca i połową dolną na krokwiach leżącą. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Odmiana poprzednich. *Chrzęński XI.*

OKNO I, Szyba, Szweryn, (*Schwerin*). — W polu czerwonym — kwadrat ukośny srebrny. Nad hełmem w koronie — na pięciu piórach strusich dwa podobne kwadraty ukośne obok siebie. Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny pomorskiej Schwerin, na Żmudzi i w Inflantach w XVII stuleciu osiadłej. Baronowie świętego państwa rzymskiego od 1648, szwedzcy od 1717, bawarscy w 1740, 1762, 1787. Hrabowie szwedzcy 1766. *Nies.; Sieb. III. 2. 421; Bork.*

OKNO II. — W polu srebrnym — kwadrat czerwony ukośny. Nad hełmem i wieńcem bluszczowym trzy pióra strusie: czerwone między białymi — na tych ostatnich po jednym kwadracie ukośnym czerwonym. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana poprzedniego. *Sieb. III. 2. 421.*

OKNO III cz. Okno złote. — W polu czerwonym — ukośny kwadrat złoty. Nad hełmem w koronie — na pięciu piórach strusich dwa kwadraty skośne złote rzędem. *Z dyplomu Oknińskich, wydanego przez deputację szlachecką gubernii mińskiej r. 1832.*

OKSZA, Kołda, Bradacice, Bradczyce, Halabarda. — W polu czerwonym — oksza czyli halabarda ostrzem w prawo. Nad hełmem w koronie także halabarda w koronę ostrzem wbita. Herb możnej rodziny czeskiej Werszowców, wskutek walk z domem panującym w Czechach zmuszonej kraj swój opuścić i osiadłej w Polsce w XII stuleciu; nosili również złotą wierszę w herbie (*przyrząd z łosiny do łowienia ryb*). Dzisiejsi Werszowcy czyli Wrszowcy noszą dwie oksze ukośnie skrzyżowane, herb który się zwie Bradacice albo Bradczyce. Potomkowie ich w Polsce używają herbów Oksza i także panny na niedźwiedziu, który zwą Rawa. *Dług.; Biel.; Papr.; Okol.; Duńcz.; Nies.*

OKSZA II. — W polu błękitnym — srebrna oksza prawo-ukośna z trzonkiem brunatnym. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Odmiana przystępująca Czechowskiem w XVI stuleciu. *Sieb. IV. 14; Bork.*

OKSZA III. — Z pieczęci Jana Reja z Szumska, sędziego ziemskiego krakowskiego z r. 1437. *Heraldyka Pieh. 113.*

OKSZA IV. — Z pieczęci Jana Wątróbki ze Strzele, arcybiskupa lwowskiego z r. 1485. *Heraldyka Pieh. 113.*

OKSZA V. — Według roli marszałkowskiej z r. 1461. *Loredan Larchey, Armorial du XVe; Heraldyka Pieh. 376.*

OKSZA VI. — Według herbarzyka Ambrożego. *Heraldyka Piek.* 113.

OKUŃ. — W polu zielonem—na kuli przepasanej w pół i do góry — srebrna strzała żeleźcem do góry bez opierzenia, dwa razy przekrzyżowana. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Herb Okuniów na Litwie w XVI stuleciu i Okońskich. *Kojał.; Nies.*

OKWIETKO.—W polu czerwonym—pod dwiema sześciopromiennymi gwiazdami po rogach.—podkwa srebrna ocelami na dół, trzema strzałami w gwiazdę ułożonemi, do góry przeszyta. Nad hełmem w koronie—nad trzema piórami strusiami dwie sześciopromienne gwiazdy złote. Herb Szyszłów na Litwie, w witebskiem r. 1789 osiadłych. *Kur.; z dyplomu wydanego przez deputację wileńską r. 1838; Bork.; zapiski WP. Dziadulewicz.*

OLESKI cz. Grzymała odm. — W polu złotem — mur czerwony o trzech blankach, każdy z trzema dziurami — z bramą otwartą. Nad hełmem w koronie sześć piór strusich. Herb przysługujący Oleskim z Oleśnicy w Małopolsce. Paprocki opisał ten herb: Grzymała z tą różnicą że męża zbrojnego w bramie nie noszą, ale na murze trzy są blanki, każdy o trzech dziurach, na hełmie sześć piór strusich kładą, a nie ogon pawi. *Papr.; Nies.; Bork.*

OLIWA I, Olawa. — W polu zielonem—między dwiema różami pięciolistnemi czerwonemi—lilia srebrna o pięciu korzonkach. Nad hełmem w koronie — pół lwa ukoronowanego. Jeden z najstarszych herbów naszych, w zapiskach sądowych z XIV stulecia już wspominany. Na pieczęciach średnio-wiecznych nie pojawia się. *Dług.; Biel.; Papr.; Nies.; Herald. Piek.*

OLIWA II. — Odmiana powyższego. *Sieb. IV. 14.*

OLIWA III. — Według herbarza arsenalskiego z r. 1530. *Heraldyka Piek. 114.*

OLKUSKI. — W polu barwy niewiadomej — w środku półksiężyc — krzyż między dwiema sześciopromiennymi gwiazdami. Nad tarczą korona. *Z panegiryku z XVIII w. u WP. Bisiera.*

OLSZER, Olszura, (*Holtzschuher*). — W polu złotem—treпка czarna. Nad hełmem w zawoju czerwono-srebrnym — pół męża bez rąk w czerwonym ubraniu, z spiczastą czerwoną czapką o białym wyłogu. Labry z prawej czerwone podbite złotem, z lewej czerwone podbite srebrem. Herb rodziny frankońskiego pochodzenia w XVI stuleciu osiadłej w Inflantach, z której Bertram był kasztelanem derpskim w r. 1616. *Nies.; Sieb. III. 11. B. tekst 75, tabl. 50; Bork.*

OLSZER II. — Z pieczęci z r. 1557. *Sieb. III. 11. B. 50.*

OLSZEWSKI I cz. Kościeszka odm. — W polu srebrnym—strzała czerwona żeleźcem do góry przekrzyżowana, bez opierzenia u dołu rozdarta. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie: srebrne pomiędzy czerwonemi. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana przysługująca rodzinie polskiej z brańskiego osiadłej w Prusiech. *Sieb. III. 2. 338; Bork.*

OLSZEWSKI II cz. Lis odm. — W polu czerwonym — półtrzecia krzyża. Nad hełmem w koronie—pół czerwonego lisa. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana przysługująca Olszewskim zapisanym do szlachty galicyjskiej r. 1782 i 1838 *Pocz. szl. gal.; Hefn.; Riet.; Bork.*

OLSZEWSKI III. — W polu barwy niewiadomej — ręka zbrojna z chorągwią. Nad hełmem w koronie—między dwiema chorągwiami trzy pióra strusie. Herb rodziny prawdopodobnie polskiego pochodzenia, na Mazurach w Prusiech osiadłej, z której ostatni przedstawiciele żyli tam w pierwszej połowie XVII wieku. *Sieb. III, 2, 338 i VI, 4, 41.*

OLSZEWSKI IV cz. Ślepowron odm. — W polu błękitnym — nad podkową ocelami na dół z krzyżem jednym we środku, a drugim na barku — kruk z pierścieniem w dziobie. Nad hełmem w koronie pięć piór strusich. Labry błękitne podbite srebrem. Odmiana przystępująca Olszewskim, pochodzącą z Korony, osiadłym na Litwie. *Kojał.; Nies.*

OLSZEWSKI V cz. Ślepowron odm. — W polu błękitnym — nad podkową z krzyżem jednym na środku a drugim na barku — kruk z pierścieniem w dziobie. Nad hełmem w koronie—kruk z pierścieniem w dziobie. Labry błękitne—z prawej złotem z lewej srebrem podbite. Odmiana przystępująca Olszewskim w Galicyi — zapisanym tam do ksiąg szlachty r. 1787 i 1795. *Pocz. szl. gal.; Hefn.*

OLSZOWSKI cz. Prus II. — W polu czerwonym — pod półtora krzyżem złotym bez prawego dolnego ramienia—dwie kosy w słup ostrzem u dołu skrzyżowane. Nad hełmem w koronie—ręka zbrojna z mieczem. Odmiana przystępująca rodzinie z Olszowy, w sieradzkim w XV stuleciu osiadłej, z której Prymas Andrzej Olszowski. *Z panegir. z XVII stulecia i z organów w kościele ujazdskim.*

OM, (Ohm) Janiszowski cz. Bełty. — W polu czerwonym — trzy bełty prawo-ukośne równoległe. Nad hełmem w koronie między dwoma złotymi skrzydłami—trzy pióra strusie. Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny szląskiej z Januszowa w Polsce od r. 1605. Porównaj z herbem Bolce w Heraldyce Piekosińskiego str. 203. *Sieb. IV, 11, 29; Bork.*

OMANCOF Baron (Omanzoff).—W polu czerwonym—na zielonej murawie—dwie zielone topole. Nad hełmem w koronie—skrzydło orle. Nadany wraz z tytułem baronowskim Piotrowi Aleksandrowi i Bogumiłowi Andrzejowi, braciom Omanzoff, przez Stanisława Augusta, króla polskiego, 4 Kwietnia r. 1773. *Kanc. ks. 41 f. 211; Kos. I, 228; Bork.; zapiski WP. Jackowskiego.*

ONYSZKIEWICZ cz. Jacyna odm. — W polu czerwonym — w środku srebrnej podkowy ocelami na dół—strzała srebrna żelźcem do góry i podwójny krzyż srebrny. Nad tarczą dwa hełmy ukoronowane, w pierwszym—trzy pióra strusie, w drugim—dwie trąby, w połowie naprzemian srebrne i czerwone. Labry czerwone podbite srebrem. Nadany Ferdynandowi i Henrykowi, urzędnikom namiestnictwa w Galicyi, Rudolfowi Maksymilianowi, galicyjskiemu adwokatowi i Fortunatowi Ludwikowi Oheral r. 1848 — z wyniesieniem ich 17 Marca r. 1853 do stanu rycerskiego. *Pocz. szl. gal.; Hefn.; Bork.*

OPACKI Hrabia cz. Prus III odm.—Na tarczy dwudzielnej w polach prawem czerwonym i lewym błękitnym — pod półtora krzyżem złotym bez prawego dolnego ramienia—kosa z półpodkową, szerszymi częściami u góry zetknięte. Nad koroną hrabiowską i hełmem ukoronowanym — złota noga zbrojna, piętą w lewo do góry. Labry z prawej czerwone z lewej błękitne—podbite złotem. Odmiana przystępująca Opackim z Opacza w mazowieckim, z których Chryzanty, kasztelan wiski, otrzymał tytuł hrabiowski od króla pruskiego r. 1797. *Nies.; Kos. I, 186. Bork.*

OPENKOWSKI I. — W polu czerwonym — trzy lilie srebrne, dwie i jedna. Nad hełmem w koronie — sokół. Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny polskiego pochodzenia w Prusiech. *Sieb. VI, 4, 41.*

OPENKOWSKI II. — W polu czerwonym — trzy lilie srebrne rzędem. Nad hełmem w koronie—sokół. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana poprzedniego. *Sieb. III, 2, 339.*

OPERSZDORF, (*Oppersdorf*). — W polu czerwonym—srebrna gryfia głowa ukoronowana. Nad hełmem w koronie taka sama głowa. Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny pochodzenia szwajcarskiego, wywodzącej się od hrabiów von Thierstein, osiadłej na Szląsku. Baronowie czescy od r. 1556, hrabiowie świętego państwa rzymskiego od r. 1626 — Franciszek indygenowany w Polsce r. 1683. Niesiecki nazywa ich herb Kur, a hr. Borkowski nazwał Kur czarny, gdy źródła niemieckie opiewają, że głowa gryfia służy za godło tej rodzinie. *Vol. Leg. V. 673; Nies.; Sieb. IV 11. 29; Bork.*

OPERSZDORF Baron. — *Sieb. IV. 11. 29.*

OPERSZDORF Hrabia. — *Sieb. IV. 11. 29.*

ORACZ.—W polu błękitnym—pod okiem trójkątnym opatrności—z kielicha złotego pół mniicha czarno ubranego z rękoma do modlitwy złożonemi. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Nadany około r. 1777 Władysławowi Kassyanowiczowi, który żył od r. 1740 — 1780, miał syna dygnitarzem braclawskim r. 1792. *Kur.; z dyplomu galicyjskiego r. 1846; Bork.; zapiski WP. Dziadulewicza.*

ORDA cz. Ostoja odm. — W polu czerwonym — między barkami dwóch złotych półksiężyców w słup stojących — dwie sześciopromienne gwiazdy złote jedna pod drugą. Labry czerwone podbite złotem. Herb rodziny Ordów w pińskim. *Koj.; Nies.; Wiel.; Kos.; Bork.*

OREŻ. — W polu czerwonym — pod pałaszem srebrnym ostrzem na dół, końcem w lewo—podkowa srebrna barkiem do góry z krzyżem kawalerskim srebrnym we środku. Nad hełmem w koronie—ręka zbrojna z pałaszem. Nadany wraz z nobilitacją Ignacemu Witkowskiemu, porucznikowi wojsk koronnych w regimencie urodzonego Działyńskiego, przez Stanisława Augusta, króla polskiego, 23 Grudnia r. 1791. *Kanc. ks. 98 f. 172; zapiski WP. Jackowskiego.*

ORLA I, Odrza, Szaszor, Zapale, Opola, Opole, Mściug, Orzeł. — W polu srebrnym — orzeł czerwony z sześciopromienną gwiazdą złotą zamiast głowy. Nad hełmem w koronie pięć piór strusich. Labry czerwone podbite srebrem. Jeden z najstarszych naszych herbów; przychodzi w zapiskach sądowych już pod rokiem 1379. U Siebmachera herb ten nazwany Mściugiem albo Orłem. *Dług.; Biel.; Papr.; Nies. Ulan.; Sieb. IV. 14; Heraldyka Piek. 10.*

ORLA II. — Z pieczęci Mikołaja Szaszowskiego z Gierałtowic, ziemianina księstwa zatorskiego z roku 1448. *Heraldyka Piek. 111.*

ORLA III. — Według roli marszałkowskiej z r. 1461. *Loredan Larchey, Armorial du XVs; Heraldyka Piek. 374.*

ORLA IV. — Według herbarzyka Ambrożego. *Ambr.; Herald. Piek. 110.*

ORLA GŁOWA, Pikolar I. — W polu srebrnym—orla głowa czarna. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry czarne podbite srebrem. Herb Pikolarów i Myślańskich na Szląsku *Papr.; Nies.; Riet.; Bork.*

ORLA GŁOWA II.—W polu czerwonym—orla głowa srebrna. Nad hełmem w koronie—trzy pióra strusie. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana przystępująca Gwoździeckim i Nasirowskim wylegitymowanym w Galicyi r. 1782. *Pocz. ssl. gal.; Sieb. IV. 14. 23.*

ORLIK I cz. Nowina odm. — W polu błękitnem — nad uchem kotłowym złotem, na dół barkiem—miecz rękojeścią do góry. Nad hełmem w koronie—noga złota, zgięta w kolanie, pięta i ostrogą do góry w lewo. Labry błękitne podbite złotem. Herb rodziny polskiej Orlików z Łazisk w krakowskiem w XVI stuleciu, osiadłych na Szląsku w XVII stuleciu. Baronowie czescy od r. 1624. Hrabowie czescy od r. 1753. *Paprz.; Nies.; Sieb. IV. 11. 29; VI. 8. I. 57; Bork.*

ORLIK II Baron. — *Sieb. VI. 8. I. 57.*

ORLIK III Hrabia. — *Sieb. VI. 8. I. 57.*

ORŁOSŁAW I. — Na tarczy dwudzielnej w polu prawem błękitnem — pół orła z szablą w łapie; w lewym złotem — na zielonej murawie pod spróchniałem drzewem trzy orlęta srebrne. Nad hełmem w koronie—między dwoma skrzydłami ręka czerwono ubrana, zgięta w łokciu i z piórem w palcach. Labry błękitne podbite złotem. Nadany 6 Sierpnia roku 1811 Grudzińskiemu przez Fryderyka Augusta, króla saskiego, jako księcia warszawskiego. *Riet.; Bork.*

ORŁOSŁAW II. — Na tarczy ściętej w polu górnem błękitnem — pół orła z szablą w łapie w dolnem złotem—na zielonej murawie pod spruchniałem drzewem trzy orlęta. Nad hełmem w koronie, między dwoma skrzydłami—ręka w czerwonym ubraniu, zgięta w łokciu z piórem w palcach. Labry błękitne podbite złotem. Odmiana poprzedniego. *Chrzęński, Album i Tabl. XVIII.*

ORURKI, (O'Rourke). — W polu złotem — dwa lwy czarne jeden nad drugim. Nad hełmem w koronie—ręka z mieczem nad którą godło: VICTORIOUS—pod tarczą Godło: SERVIENDO GUBERNO. Herb rodziny pochodzenia irlandzkiego, w V już stuleciu tam znanej jako udzielnie panującej, z której Jan szambelan króla Stanisława Leszczyńskiego w Lotaryngii, w służbie francuzkiej otrzymał tytuł hrabiowski r. 1771. Brat jego Korneliusz służył w Rosyi, a potomstwo osiadło w Inflantach i nowogrodzkiem i otrzymało potwierdzenie tytułu w Rosyi r. 1848; z synów Kornelego drugi Józef nabył majątek Wsielub w nowogrodzkiem. Jakkolwiek ta rodzina indygenatu polskiego nie posiadała, ale wcieliła się w obywatelstwo nasze i jest zapisaną do szlachty pro.wincyi należącej do dawnej Rzeczypospolitej. *Kos. I. 468, 186; Bork.*

ORURK Hrabia II. — Na tarczy dwudzielnej w polu prawem złotem — trzy czarne lwy pełzające jeden nad drugim, w lewym zaś srebrnem pod barankiem srebrnym w lewo siedzącym z chorągiewką czerwoną na której złotemi zgłoskami wyraz celtycki *buadh* — dzik w prawo. Nad hełmem w koronie—ręka z mieczem. Labry z prawej czerwone podbite złotem, z lewej czarne podbite srebrem. Godło: VICTORIOUS, VICTORIEUX. Odmiana poprzedniego według źródeł obcych. *Balt.; Sieb. III. 11. tekst 88, tabl. 20; Kos. I. 186, 468; Bork. przyp.*

ORSZULSKI. — W polu barwy niewiadomej — lew wspięty na kopii oparty. Nad tarczą korona szlachecka. Nadany wraz z nobilitacją Józefowi Orszulskiemu z przydomkiem Olbrych przez Stanisława Augusta, króla polskiego, 27 Czerwca r. 1775. *Vol. Leg. VIII. 303; Kanc. ks. 41 f. 324; zapiski WP. Jackowskiego; Bork.*

ORWAŁ, Orwat. — W polu błękitnem—między dwiema czarnymi trąbami oprawnemi w złotym wylotem na dół, barkami na boki, pod sześciopromienną złotą gwiazdą — krzyż kawalerski złoty. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Herb rodziny Czerników pochodzenia węgierskiego z przydomkiem Orwał w Galicyi. Do Polski przybyli za Zygmunta Augusta lub Batorego. Wylegitymowani w Galicyi r. 1782. *Sp. ssl. gal.; Hefn.; Sieb. IV. 14. 23; Pol.*

ORZECHOWSKI Baron cz. Rogala odm. — Na tarczy pięciodzielnej w polu I dwudzielnym w prawem czerwonym — róg jeleni srebrny, w lewem srebrnym — róg bawoli czerwony (*Rogala*); w II czerwonym — chusta srebrna w koło związana (*Nalecz*); w III czerwonym — krzyż kawalerski złoty; w IV błękitnym — słup czerwony wstęgą srebrną ukośnie okręcony u wierzchu ukoronowany. Nad hełmem w koronie—róg jeleni srebrny i róg bawoli czerwony. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana przystługująca Orzechowskim z Orzechowic pochodzenia polskiego w Prusiech w XVII stuleciu. Baronowie według Siebmachera. *Paprz.; Nies.; Sieb. VI. 4. 3; Bork.*

OSEK I, Fajerhak. — W polu czerwonym — srebrny osek prawo ukośnie leżący. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny pochodzenia szląskiego von Oppeln'ów z Bronikowa w Wielkiej Polsce w XV stuleciu. Niesiecki w opisie powiada, że osek powinien być prosto, tymczasem rysunek osęku w jego dziele wskazuje kierunek ukośny. *Dług.; Nies.; Bork.*

OSEK II. — W polu czerwonym — osek srebrny prosto końcem do góry. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie, Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana powyższego według opisu Niesieckiego i starego rysunku w zbiorze dra Piekosińskiego. *Nies.*

OSEK III. — W polu błękitnym — osek położony prawo-ukośnie. Nad hełmem w zawoju błękitno-srebrnym — trzy pióra strusie: białe między błękitnemi. Labry błękitne podbite srebrem. Odmiana przystługująca rodzinie szląskiej Oppeln Bronikowskich. *Sieb. III. 2. 339.*

OSEKI I, Nowicki, — W polu błękitnym — trzy srebrne osęki w środku tarczy stykające się: dwa i jeden. Nad hełmem w koronie—na trzech piórach strusich także trzy osęki. Labry błękitne podbite srebrem. Stary herb przystługujący Nowickim przydomku Siła w wileńskim w XVIII stuleciu, nadany również czy przyznany wielbnemu Józefowi i Stanisławowi, braciom Nowickim, przez Stanisława Augusta, króla polskiego 19 czerwca r. 1768. *Okol.; Kojal.; Nies.; Kanc. ks. 41 f. 46; Bork.*

OSEKI II. — W polu błękitnym — między trzema srebrnemi gwiazdami — trzy srebrne osęki, w środku tarczy stykające się: dwa i jeden. Nad hełmem w koronie—na trzech piórach strusich także trzy osęki z gwiazdami. Labry błękitne podbite srebrem. Odmiana poprzedniego na Litwie w XVII stuleciu, a także nadana czy przyznana Ignacemu Nowickiemu, metrykantowi koronnemu przez Stanisława Augusta, króla polskiego 16 grudnia r. 1764. *Lib. variar. transaction. Reg. Pol. (M. kor. ks. 23 f. 12); Kanc. ks. 42a f. 240, Kojal.; Nies.; Autograf Marka Nowickiego ziemianina nowogrodzkiego z r. 1608 w posiadaniu WP. Dziadulewicz; Bork.*

OSEKI III. — W polu błękitnym — między trzema srebrnemi gwiazdami— trzy srebrne osęki: dwa i jeden. Nad hełmem w koronie: na ogonie pawim — trzy także osęki z gwiazdami. Odmiana powyższego z Siebmachera. *Sieb. IV. 14. 21.*

OSIECIMSKI cz. Lubicz odm.—W polu srebrnym—w środku i na barku podkowy srebrnej czy żelaznej po jednym krzyżu kawalerskim złotym. Nad koroną szlachecką trzy pióra strusie. Nadany wraz z nobilitacją Janowi Osieciskiemu z rodziny neofickiej przez Stanisława Augusta, króla polskiego 26 Listopada r. 1765. *Lib. inscr. M. Duc. Lith. (M. Lit.) Ks. 190 f. 122; Kanc. ks. 42 a f. 57; zapiski WP. Jackowskiego.*

OSKIERKA cz. Murdelio odm.—W polu czerwonym—na barku złotego półksiężyca — krzyż, a między jego rogami gwiazda. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Herb Oskierków w mozyrskim w XVI stuleciu. *Kojal.; Nies.; Bork.*

OSŁAWSKI I, Osłowski cz. Kos odm. — W polu srebrnym — trzy wręby czerwone. Nad hełmem w koronie—dwa rogi bawole srebrne z trzema pasami czerwonymi. Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny pochodzącej od Kalksteinów, osiadłej w Prusiech i na Pomorzu. *Paprz. Nies.; Sieb. III. 2. 340; Bork.*

OSŁAWSKI II cz. Korczak odm. — W polu czerwonym—trzy srebrne wręby. Nad tarczą dwa hełmy ukoronowane, w pierwszym dwie trąby w połowie i naprzemian srebrne i czerwone, w drugim dwa skrzydła tak samo w połowie i naprzemian srebrne i czerwone. Labry czerwone podbite srebrem. Nadany Maciejowi Walentemu z Janowic, adwokatowi krakowskiemu w r. 1808 (1818 u Hefnera) przez Franciszka I, cesarza świętego państwa rzymskiego. *Pocz. szl. gal.; Hefn.; Bork.*

OSOLIŃSKI, Ossoliński Hrabia cz. Topór odm. — Na tarczy pięciodelnej — polach I i IV czerwonych—topór srebrny z rękojeścią złotą, w II i III dwudzielnych w połowie srebrnych i czerwonych—orzeł dwugłowy w połowie i naprzemian według pól czerwony i srebrny; w V błękitnym—wspięty lew złoty ukoronowany. Nad koroną hrabiowską i hełmem ukoronowanym lew złoty ukoronowany z toporem srebrnym w prawej łapie. Labry czerwone podbite złotem. Herb rodziny Ossolińskich z Osolina w sandomierskiem jednego pochodzenia z Tęczyńskimi, z której gałąź otrzymała tytuł hrabiowski r. 1527 od Karola V, cesarza świętego państwa rzymskiego, a r. 1561 od Ferdynanda I, cesarza; — druga linia otrzymała ten tytuł r. 1798 w Prusiech, trzecia linia otrzymała potwierdzenie tego tytułu w Galicyi r. 1785, czwarta r. 1798 w Prusiech, potwierdzony tamże 1805, w Rosyi r. 1848 — wszystkie po mieczu wygasły. *Dług.; Papr.; Okol.; Nies.; Kos.; Grit.-Hild.; Sieb. IV. 14; Bork.*

OSOLIŃSKI, Ossoliński Książę cz. Topór odm. — W polu czerwonym — srebrny topór z rękojeścią złotą — nad tarczą mitra książęca. Herb jednej gałęzi rodziny Ossolińskich z której Jerzy, otrzymał r. 1634 i 1635 tytuł książęcy od Papieża Urbana VIII i od Ferdynanda II, cesarza świętego państwa rzymskiego. Z innej gałęzi tej rodziny nosiło kilku tytuł francuski książęcy (duc) i parowski nadany im r. 1733 i 1736 przez Ludwika XIV. Gałąź tej rodziny po mieczu wygasła. *Dług.; Papr.; Okol.; Nies.; Sieb. III. 1. III, IV. 14 95; Bork.*

OSORYA I, Ozorya, Poświst, Szarza, Sarza, Starza. — W polu czerwonym — nad kołem złotem bez górnego dzwona i szprych — krzyż czy miecz otłuczony. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Jeden z najstarszych herbów naszych, w zapiskach sądowych wspomniany od r. 1396, jakoby z Czech przyniesiony. *Dług.; Krom.; Papr.; Okol.; Kojal.; Nies.; Ulan.; Mat.; Piek.*

OSORYA II. — W polu czerwonym—nad kołem złotem bez górnego dzwona i szprych — krzyż czy miecz otłuczony. Nad hełmem w koronie pięć piór strusich. Odmiana przysługująca Werbu om na Litwie, którzy klejnot ten przyjęli w Horodle. *Kojal.*

OSORYA III, Osoryjczyk, Osolińczyk. — Odmiana bez krzyża z pieczęcią Mikołaja Mikosza z Krakowa, mistrza sztuk z roku 1501, przechowanej w archiwum uniwersytetu krakowskiego. Nazwa Osolińczyk jest oczywiście błędem: zamiast Osoryjczyk albo źle odczytano akt kapituły poznańskiej, albo pisarz błędnie napisał. *Piek., O dyn. poch. 264 N. 54; Heraldyka Piek. 157; Ulan.; Mater. N. 227.*

OSORYA IV. — Podobny do dwu pierwszych. Według herbarza arsenalskiego z r. 1530. *Heraldyka Piek. 157.*

OSOWSKI, Ossowski cz. Sas odm. — W polu błękitnym — nad sześciopromienną złotą gwiazdą w środku złotego półksiężyca — strzała żelazcem na dół między dwiema złotymi sześciopromiennymi gwiazdami. Nad hełmem w koronie noga zbrojna pięta w prawo do góry. Odmiana przysługująca Osowskiemu według niepewnych przypisków Modzelewskiego. *Rękopis Modzelewskiego w zbiorze Juliusza hr. Ostrowskiego.*

OSTASZEWSKI cz. Ostoja odm. — Na tarczy ściętej—na polach górnym błękitnym i dolnym czerwonym — między barkami dwóch złotych półksiężyców — miecz końcem na dół. Nad hełmem w koronie pięć piór strusich: błękitne i czerwone między trzema złotymi. Nadany Michałowi Ostaszewskiemu w Galicyi 15 i 17 Marca r. 1785. *Pocz. szl. gal.; Hefn.; Bork.*

OSTEN I. — Na tarczy dwudzielnej w polu prawem błękitnym — trzy lewo-ukośne pasy złote; w lewym czerwonym — klucz srebrny do góry zębem w lewo. Labry z prawej błękitne podbite złotem z lewej czerwone podbite srebrem. Nad hełmem w koronie między skrzydłami dwa klucze ukośnie skrzyżowane. Herb rodziny pomorskiej w Prusiech i w prowincjach nadbałtyckich w XVII stuleciu. Tam to kwitnie rodzina Osten Sackenów prawdopodobnie przez małżeństwo Sackena z Ostenówną—czy odwrotnie, źródła są niejasne; rodzina ta dodaje do herbu Osten trzy gwiazdy. Niesiecki mylnie rodzinę ab Osten z rodziną ab Ostau mięsza. W herbarzu niemieckim jedno skrzydło jest białe drugie czarne — klucze są skrzyżowane na złotym słupie z trzema piórkami pawimi na wierzchu *Nies.; Sieb. III. 2. 340; Bork.*

OSTEN II.—Na tarczy ściętej następnie czterodzielnej—pod szczytem czerwonym zawierającym orła białego w polach I i IV dwudzielnych, w I z prawej błękitnym o trzech pasach lewo-ukośnych złotych, z lewej czerwonym z kluczem srebrnym piórem w lewo do góry; w IV z prawej czerwonym i kluczem, z lewej błękitnym o pasach złotych — w II i III zaś barwy niewiadomej — dwie trąbki myśliwskie wylotem w lewo jedna nad drugą. Nad tarczą trzy hełmy ukoronowane; nad pierwszym i ostatnim — pomiędzy trąbkami w słup pięć piór strusich, nad środkowym—pomiędzy dwoma skrzydłami na trzech pawich piórach dwa klucze ukośnie skrzyżowane. Nadany wraz z tytułem hrabiowskim i indydenatem Adolfowi Zygrydowi von Osten przez Stanisława Augusta, króla polskiego 29 Października r. 1768, *Kan. ks. 41. f. 98; zapiski WP. Jackowskiego.*

OSTEN III. — Na tarczy dwudzielnej w polu prawym czerwonym — srebrny klucz zębami do góry w lewo, w lewym zaś błękitnym — trzy złote rzeki prawo-ukośnie równoległe. Nad hełmem w koronie na trzech piórach pawich dwa klucze zębami do góry na zewnątrz ukośnie skrzyżowane. Labry z prawej czerwone podbite srebrem, z lewej błękitne podbite złotem. *Sieb. III. 2. 340.*

OSTEN SAKEN, (*Sacken*). — Odmiana przystępująca linii osiadłej w prowincjach nadbałtyckich utworzona z połączenia herbów rodziny Osten i Sacken. *Sieb. III. 11. 144.*

OSTEN SAKEN. — Odmiana powyższego. *Sieb. III. 11. 144.*

OSTEN SAKEN Hrabia. — Odmiana przystępująca Osten Sakenom, hrabiom świętego państwa rzymskiego od 1 marca r. 1763 z Jastrzębcem na jednym z hełmów. *Sieb. III. 11. 26; Bork.*

OSTEN SAKEN Książę. — Odmiana przystępująca linii książęcej od 15 Października r. 1786. *Balt.; Sieb. III. 11. 4; Bork.*

OSTOJA I, Mościc, Ostojczyk. — W polu czerwonym—między barkami dwóch złotych półksiężyców w słup — miecz końcem na dół. Nad hełmem w koronie pięć piór strusich. Jeden z najstarszych herbów polskich, wspominany w zapiskach sądowych od r. 1388. *Dług.; Biel.; Papr.; Okol.; Nies.; Ulan.; Mał.; Piek.*

OSTOJA II. — W polu czerwonym—między barkami dwóch złotych półksiężyców w słup—miecz końcem na dół. Nad hełmem w koronie pięć piór strusich: dwa złote między czerwonymi. Labry czerwone podbite złotem. Odmiana przystępująca Okołowiczom i Osieckim na Szląsku. *Sieb. III. 2. 337 i IV. 8. II. 55; Bork.*

OSTOJA III. — Nad dwoma półksiężycami splecionymi w słup — krzyż. Stara odmiana według drzeworytu Friedleina, przez D-ra Piekosińskiego do Ostoi zaliczona mogłaby również uchodzić za Wilcze Kosy czyli Prus III. *Heraldyka Piek. str. 119.*

OSTOJA IV. — Pod krzyżem u dołu rozdartym—dwa półksiężyce w słup barkami do siebie, środkiem beleczką złączone. Pod nimi kula. Z pieczęci Dobiesława z Koszyc, podsędka ziemskiego krakowskiego z r. 1381. *Heraldyka Piek. 118.*

OSTOJA V. — Na tarczy — dwa półksiężycy w słup z krzyżykiem równoramiennym pomiędzy nimi u góry. Z opisu pieczęci Macieja Wojewódki ze Szczodrkowic z r. 1442. *Heraldyka Piek.* 118.

OSTOJA VI. — Odmiana poprzedniego. Z pieczęci Jana Rokosza z Koszycz, sędziego ziemskiego krakowskiego z r. 1456. *Heraldyka Piek.*

OSTOJA VII. — W polu czerwonym między barkami dwóch półksiężyców w słup — krzyż równoramienny kawalerski u dołu przedłużony w drobny klinik. Według roli marszałkowskiej Mikołaja z Brzezia Lanckorońskiego z r. 1461 z proklamacją Mościc. *Loredan Larchey, Armorial du XVs; Heraldyka Piek.* 117i 370.

OSTOJA VIII. — W polu czerwonym między barkami dwóch złotych półksiężyców w słup — krzyż czy miecz długi. Według herbarza arsenalskiego z r. 1530. *Heraldyka Piek.*

OSTOJA Pruska. — W polu błękitnym u góry — między dwoma złotymi półksiężycami w słup barkami do siebie — sześciopromienna złota gwiazda. Nad hełmem w koronie takie same dwa półksiężycy z gwiazdą nad nimi. Labry błękitne podbite złotem. Odmiana przysługująca starym rodzinom pruskim Fiuków, Lniskich i Skrzyszowskich. Ms. o fam. pruskich dodaje Lniskim godło: UTRAQUE DUCE. Finkowie mieli według heraldyków niemieckich przybyć ze Szwajcaryi czy z Tyrolu do Inflant w XV stuleciu z zakonem krzyżackim, tymczasem według Sieb. VI. 4, i Kętrzyńskiego jest to rodzina rdzennie pruska. Lniscy jakoby z Saksonii przybyli i osiedli o trzy mile od Gdańska we wsi Lniskie. O Skrzyszowskich wiadomo tylko że byli tego samego herbu w Prusiech. *Nies.; Sieb.* III. 11. 94, i III. 2. 292, 430; *Bork.*

OSTOJCZYK. — W polu czerwonym — między rogami dwóch srebrnych półksiężyców w słup — pod złotym krzyżem kawalerskim sześciopromienna gwiazda srebrna. Nadany wraz z nobilitacją Ludwikowi Krall przez Stanisława Augusta, króla polskiego, 27 Kwietnia r. 1768. *Vol. Leg.* VII. 802; *Kanc. ks.* 41. f. 25; *zapiski WP.* Jackowskiego; *Bork.*

OSTROGA. — W polu czerwonym — ostroga srebrna kółkiem na dół. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Nadany Żurkowskim w Królestwie polskiem. *Chrz., Album* 265; *Bork.*

OSTROGSKI I Książę. — W polu błękitnym — pod półpięścieniem ze strzałą srebrną bez opierzenia na barku — półksiężyc złoty z gwiazdą między rogami. Nad tarczą płaszcz i mitra książęca. Herb książąt Ostrogskich ze szczepu Ruryka, gałęź ks. Druckich, od r. 1609 ordynaci z Ostroga na Wołyniu. Rodzina ta wygasła. *Dług.; Krom.; Papr.; Nies.; Wolf.; Bork.*

OSTROGSKI II. — Na tarczy czterodzielnej w polu I — święty Jerzy przebijający smoka, w II pod półpięścieniem ze strzałą bez opierzenia na barku — półksiężyc z gwiazdą między rogami; w III w środku półpięścienia barkiem na dół — strzała bez opierzenia przekrzyżowana w IV — Pogoń litewska. *Papr.; Nies.; Sieb.* III i III.

OSTROMIECZ. — W polu błękitnym — między trzema srebrnymi liliami: dwiema z boków, jedną u dołu — miecz rękojeścią do góry. Nad koroną szlachecką trzy pióra strusie. Nadany wraz z nobilitacją Ignacemu Straus przez Stanisława Augusta, króla polskiego 3 grudnia r. 1791. U Siebmachera znajdujemy inny herb (mianowicie w polu błękitnym struś z podkową w dziobie i to samo w hełmie) nadany także Ignacemu Strausowi przez Stanisława Augusta 11 Listopada r. 1790. Niewiadomo jak tę sprzeczność wytłumaczyć. Kancelerskie księgi są dostatecznie pewnym źródłem — chyba że potomek Ignacego wylegitymował się z nowym herbem w Prusiech podobnym do herbu Kubin Tylliów. Według wiadomości osobiście zebranych rodziny Tyllich i Strausów były spokrewnione. *Kanc. ks.* 98 f. 73; *Sieb.* III. 2. 444; *zapiski WP.* Jackowskiego; *Bork.*

OSTRORÓG. — W polu błękitnym — na zielonej murawie — lew złoty na pniu wsparty. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry błękitne podbite srebrem. Nadany Szymonowi Zawistowskiemu r. 1672. *Vol. Leg.* V f. 152; *Oryg. dypl.; Bork.; zapiski WP.* Dziadulewicz.

OSTRORÓG Hrabia cz. Nałęcz odm. — Na tarczy ośmiodzielnej w polu pierwszym czerwonym — chusta srebrna w koło związana końcami na dół (*Nałęcz*); w II czerwonym — topór srebrny (*Topór*); w III złotym — orzeł czarny (*Państwa rzymskiego*); w IV czerwonym — trzy czarne trąby w gwiazdę munsztukami łączone (*Trąby*); w V czerwonym — strzała srebrna bez opierzenia dwa razy przekrzyżowana (*Lis*); w VI czerwonym — korab złoty (*Korab*); w VII czerwonym — strzała srebrna żelźcem do góry, u dołu wąsami zakończona (*Odrowąż*); w VIII złotym — głowa lwia ziejąca płomienie (*Zadora*). Nad koroną hrabiowską trzy hełmy ukoronowane, w pierwszym między jeleniami rogami — mąż czerwono ubrany; w drugim — orzeł czarny; w trzecim — lew złoty z toporem w łapach. Labry boczne czerwone podbite srebrem, środkowe złotem. Herb rodziny wielkopolskiej z Ostroroga jednego pochodzenia z Szamotulskimi, z której Stanisław kasztelan kaliski miał otrzymać w r. 1518 tytuł hrabiowski świętego państwa rzymskiego potwierdzony przez Zygmunta III, króla polskiego r. 1611 i 1612. Z tej rodziny Adam Marcin i Aleksander bracia — otrzymali potwierdzenie tytułu hrabiowskiego w Austrii r. 1783 w Rosyi zaś potwierdzenie otrzymał Andrzej, Mikołaj, Józef 28 Czerwca r. 1846. *Biel.; Krom.; Papr.; Nies.; Sieb. III. 1. III. i IV. 14. tekst i tabl. 87, 97; Żychl. I; Kos. I. 473 i III. 442; Bork*

OSTRORÓG II. — W polu złotym — dwa orły czarne. Nad tarczą dwa hełmy, w pierwszym orzeł czarny, w drugim między rogami jeleniami — pół męża z głową przewiazaną, czerwono ubranego, oburącz trzymającego się rogów. Labry przy pierwszym czarne podbite złotem przy drugim czerwone podbite srebrem. Odmiana poprzedniego. *Krzyż.*

OSTRORÓG III. — W polu czerwonym — chusta srebrna w koło związana z końcami na dół. Nad koroną hrabiowską i hełmem ukoronowanym między jeleniami rogami pół panny czerwono ubranej z przepaską srebrną na głowie, trzymającej się oburącz rogów. Odmiana poprzedniego. *Sieb. IV. 14. 97.*

OSTROWSKI Hrabia I cz. Rawa odm. — W polu złotym na czarnym niedźwiedziu biegnącym — panna siedząca z włosami rozpuszczonymi ukoronowana, w sukni czerwonej, z rękoma do góry wzniesionymi. Nad koroną hrabiowską i hełmem ukoronowanym między rogami jeleniami — pół niedźwiedzia z różą czerwoną pięciolistną w prawej łapie, z lewą zwieszoną. Labry czerwone podbite złotem. Tarczę podtrzymują olbrzymi z uwieńczoną głową i przepasanymi biodrami liściem dębowym, z maczugą w ręku. Godło: DEI SERVUS SUM albo DOMINE DIRIGE NOS, albo Z BOGIEM NAD BUGIEM. Herb rodziny z Ostrowa Krupy, w sandomierskiem, w ziemi stężyckiej zdawna osiadłej, pochodzącej od Werszowców, możnowładców czeskich, których wojny domowe zmusiły szukać schronienia w Polsce w XII stuleciu za Bolesława Krzywoustego. Z tej rodziny bardzo licznie rozrodzonej Paprocki wyliczył pod herbem Rawicz kilku mężów mianowicie: Prandotów, Krystynów, Grotów, Warszów, wymienił także gałęź jedną w lubelskiem z przydomkiem „Kot“; o innych zaś gałęziach używających przydomków Mściszek, Czerwonka, Rzym, wokoło Ostrowa w ziemi stężyckiej osiadłych i w nim dziedziczących — przemilczał, również jak i o gałęzi z przydomkiem Krupa od majątku Krupa czyli Ostrów Wielki, leżącego w ziemi stężyckiej nad Wieprzem. Coprawda w wariantach swoich Paprocki (wydanie Turowskiego str. 961) uczynił wzmiankę, że są Ostrowscy w sandomierskiem w ziemi stężyckiej, ale ich pod herb Grzymała niewłaściwie podciągnął. Tymczasem stare akta rodzinne z XV, XVI, XVII i XVIII wieku świadczą, że Warsz i Grot z Ostrowa, synowie kasztelana krakowskiego, dziedziczyli na tym Ostrowiu Krupie, a Krystyn, kasztelan krakowski, który wystawił chorągiew na wyprawę grunwaldzką i z Jagiełłą bił krzyżaków, używał przydomku Krupa, jak i wszyscy jego potomkowie. Z tej gałęzi Rawitów z Ostrowa, Tomasz Krupa Ostrowski, syn Piotra Krupy i Konstancyi ze Stoińskich, urodzony r. 1735 w Krupie Ostrów — najprzód kasztelan czerski, później podskarbi nadworny koronny, minister skarbu, prezes senatu za księstwa warszawskiego a następnie za królestwa kongresowego, otrzymał 5 Lipca r. 1798 tytuł hrabiowski od Fryderyka Wilhelma, króla pruskiego, potwierdzony w Rosyi 7 Lipca r. 1854 dla wnuka Stanisława, a (31 Października) 12 Listopada r. 1891 dla prawnuków Juliusza, Gustawa i Witolda Ostrowskich. *Dług.; Miech.; Papr.; Biel.; Krom.; Okol.; Duńca. pod Michowski str. 539 i dalsze str. 283 — 298; pod Rawicz 277 — 279, 313 — 342, wreszcie opisanie legendy herbowej str. 483; Nies.; Wiel.; Żywot Tomasza Ostrowskiego przez autora Poglądów o reformie towarzyskiej w Polsce; Pocz. ssl. gal.; Sp. ssl. pol.; Spisok titul. ucnam; Kos I. 74. II. 245; Żychl. T. XI i sprostowanie w XII; Not.; Curmer; Grit. Hild.; Hefn.; Sieb. III. 1. 23 i IV. 14. 97; Riet.; Graefliche Taschenbuch; Heraldyka Piek. 139, 273, 369; Czarn.; Bork.; Gen. i Sp. ssl.; Żern.*

OSTROWSKI Hrabia II. — Odmiana według dyplomu z r. 1798.

OSTROWSKI III cz. Leliwa odm. — W polu błękitnem — pod srebrnym krzyżem kawalerskim — półksiężyc złoty z gwiazdą złotą między rogami. Nad hełmem w koronie półksiężyc złoty z trzema piórami strusimi w środku: białem między błękitnemi. Łabry błękitne podbite złotem. Odmiana przysługująca rodzinie polskiego pochodzenia z Iszczkowa w przemyskim w XVI stuleciu osiadłej, której gałąź na Szlązk i do Prus przeniosła się. *Sieb. III. 341 i V. 8. III. 21; Papr.; Nies.; Bork.*

OSTRZEC. — Na tarczy obramowanej złotem w polu błękitnem — między dwiema srebrnymi pięciopromiennymi gwiazdami — proporzec o chorągiewce czerwonej prawo-ukośnie na krzyż ze szpadą końcem na dół lewo-ukośnie leżącą. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Nadany Grzegorzowi Tomaszynskiemu, szefowi biura w komisji wojny odkomenderowanemu do głównego sztabu za dwudziestoletnią służbę 10 Marca n. s. r. 1830 *Sp. szl. pol.; oryg. dypl.; Dziennik praw; Bork. 462; zapiski WP. Bisiera.*

OSZCZEWSKI, Oszewski. — W polu błękitnem — dwa srebrne trójkąty wierzchołkami zetknięte, wyższy z krzyżem kawalerskim we środku. Herb rodziny Oszczewskich na Wołyniu w XVI stuleciu osiadłej. U Rietstapa pole czerwone, reszta złote. *Papr.; Okol.; Nies.; Małach.; Riet.; Bork.*

OSZYK, Oszyki. — W polu srebrnem pod łabędziem — z prawej złoty łuk prawo-ukośnie cięciwem na dół z trzema grotami lewo-ukośnie nad nim, z lewej zaś — kotwica uchem do góry lewo-ukośnie. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Nadany Michałowi Sienkiewiczowi przez Stanisława Augusta, króla polskiego r. 1775. Według ruskiego dokumentu przedstawionego do oblaty w Radomiu 6 Lutego r. 1782, protoplastą tej rodziny był Piotr Oszyk Sienkiewicz „tysiącnik gospodarski wielikoch wojsk koronnych“, któremu, za usługi oddane Koronie, Zygmunt III nadał dobra Limiatyszki i Czerewczyzna w województwie podolskiem. Syn Piotra — pułkownik Józef, wnuk zaś — rotmistrz Marcin, żonaty z Sielestrewiczówną, prawnuk — Michał, konfederat barski, żonaty z Ługowską, herbu Lubicz, chorążanką brzeską; ten ostatni otrzymał nadanie czy potwierdzenie swego szlachectwa, syn zaś tego Michała, podpułkownik Józef, żonaty z Teklą z Niewodowa Niewodowska miał także syna Józefa, właściciela dóbr Grotki, żonatego ze Stefanią Kolumna Cieciszowska, którego synem jest znakomity nasz pisarz Henryk Sienkiewicz. Na Litwie jest rodzina Sienkiewiczów h Leliwa. *Vol. Leg VIII. 303; Actum Radomiae 6 febr. 1782: sprzedaż dóbr praes Michała Sienkiewicza; świad. deput. szlach. sandom. wydane Józefowi Sienkiewiczowi 29 maja 1838; Sp. szl. pol.; Chrzęński tabl. XIX; Bork.*

OŚWIATA. — W polu czerwonym pod pięciopromienną złotą gwiazdą — kula błękitna złotym pasem przepasana i z krzyżem złotym u góry. Nad koroną szlachecką trzy pióra strusie. Nadany Janowi Koch, lekarzowi czwartej kompanii lekkiej artylerii pieszej 8 Lutego n. s. r. 1820. o czem ogłoszenie nastąpiło 12 Września r. 1827. *Zapiski WP. Bisiera; Bork.*

OTOCKI Hrabia cz. Dołęga odm. — W polu błękitnem w środku podkowy srebrnej z krzyżem kawalerskim złotym na barku — strzała czarna żelazem srebrnym na dół. Nad koroną hrabiowską i hełmem ukoronowanym skrzydło przebite strzałą. Łabry błękitne podbite srebrem. Herb rodziny z sieradzkiego z Wielkiego Otoka, z której Stanisław, pierwotnie baron austriacki, od r. 1784, otrzymał tytuł hrabiowski galicyjski r. 1797 od Franciszka II, cesarza świętego państwa rzymskiego. *Pocz. szl. gal.; Sieb. IV. 14; Riet.; Bork.*

OTENHAUZEN, (*Ottenhausen*). — W polu czerwonym — kielich złoty kościelny. Nad hełmem korona szlachecka. Herb rodziny inflantskiej. *Koj.; Nies.; Bork.*

OTTO. — W polu srebrnem nad skałami pomiędzy którymi widać zabudowania — dwa trójkątne pola czarne o łukowatych ramionach z sześciopromienną gwiazdą złotą na każdym. Nad hełmem w koronie dwa skrzydła czarne z sześciopromienną złotą gwiazdą każde. Łabry czarne podbite złotem. Herb rodziny pochodzenia niemieckiego Otto von Ottenthal, z której Jan Jerzy, członek rady miasta Eger w Czechach otrzymał szlachectwo od Karola VI, cesarza świętego państwa rzymskiego 24 Czerwca r. 1726, potomek tegoż Jan Babtysta Otto, oberst-lejtnant otrzymał od konfederacji r. 1773—1775 przyznanie praw szlacheckich w Polsce. *Vol. Leg. VIII. 303 i 304; zapiski WP. Bisiera; Bork.*

OWADA I. — W polu czerwonym — na zielonym pagórku — brama złota ukoronowana. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry czerwone złotem podbite. Jeden z najstarszych herbów polskich z czasem przekształcił się z wielkiej litery gotyckiej **M** z koroną. Tak go opisuje Długosz i zapiski sądowe z XV wieku — herbarz arsenalski. *Dług.; Okol.; Nies.; Heraldyka Piek.*

OWADA II. — Według herbarzyka Ambrożego. *Heraldyka Piek. 188.*

OZDOBA I, (*Kluczewski*). — Na tarczy ściętej w polu górnym srebrnym — czerwony klucz w poprzek, piórem w prawo i na dół, w dolnym zaś błękitnym — sześciopromienna gwiazda złota z dwoma strusiami piórkami u góry. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie: czerwone między białymi. Nadany Ignacemu Kluczewskiemu r. 1767 oraz Józefowi i Melchiorowi 10 Grudnia 1768; Anna z Łaszczewskich Kluczewska, dama krzyża gwiazdzystego, zapisaną została r. 1786 do szlachectwa galicyjskiego. *Vol. Leg. VII. 801, 802; Pocz. szl. gal.; Hefn.; Bork.; Kanc. 41 f. 121.*

OZDOBA II. — W polu błękitnym — orzeł srebrny trzymający w prawej szponie: kłos żyta, pszenicy i owsa, w lewej — winkiel złoty. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry błękitne z prawej srebrem z lewej złotem podbite. Herb rodziny mieszczańskiej krakowskiej z Włoszowy, z której Kajetan otrzymał szlachectwo w Galicyi r. 1806. *Pocz. szl. gal.; Sieb. IV. 14. 24; Bork.*

OZIEMBŁOWSKI cz. Suchekomnaty odm. — W polu czerwonym pod złotym krzyżem kawalerskim — srebrna trąbka myśliwska z oprawą i nawiązaniem złotymi. Nad hełmem dwie takie same trąbki munsztukami do góry, barkami do siebie, Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny polskiej w Prusiech osiadłej w XVII stuleciu. *Sieb. VI. 4. 42.*

OŻAROWSKI Hrabia cz. Rawa odm. — W polu złotem — na czarnym niedźwiedziu biegnącym — panna siedząca z włosami rozpuszczonemi ukoronowana w sukni czerwonej lub białej, z rękoma do góry wzniesionymi. Nad koroną hrabiowską i hełmem ukoronowanym, między rogami jeleniami — pół niedźwiedzia z różą czerwoną pięciolistną w prawej łapie, z lewą zwieszoną. Labry czerwone lub srebrne podbite złotem. Herb rodziny sandomierskiej przydomku Kołtek z Ożarowa, pochodzącej od Werszowców czeskich, możnowładców, którzy wskutek wojen domowych po części przenieśli się w XII stuleciu do Polski i tutaj nadaniami obdarzeni, wcieleni do narodu, kwitną odtąd jako Kawici. Adam i Franciszek, synowie Piotra oraz wnuki jego po Kajetanie Ożarowscy otrzymali w Królestwie Polskiem tytuł hrabiowski 16 Lipca r. 1828. *Dług.; Miech.; Biel.; Krem.; Papr.; Nies.; Duńca.; Pocz. szl. gal.; Sp. szl. pol.; Bork.; Spisok tituł. litam.; Kos.; Bon.; Żychl.; Czarn.; Riet.; Żern.*

PAC cz. Gozdawa odm. — Na tarczy pięciodzielnej, w polach czerwonych: w I — srebrny łabędź (*Łabędź*); w II — dwa srebrne półstrzałki, żelezcami wierzchnim do góry, spodnim do dołu (*Bogorya*); w III — strzała srebrna żelezcem do góry w środku przekrzyżowana, u dołu zaś rozdarta (*Kościęza*); w IV — na siwym koniu jeździec zbrojny z mieczem w prawej, z tarczą w lewej ręce (*Pogoń lit.*); w V — lilia srebrna podwójna (*Gozdawa*). Nad tarczą trzy hełmy: w pierwszym na pawim ogonie — łabędź; w środkowym na pawim ogonie — lilia podwójna; w trzecim paw z ogonem trzymający strzałę złamaną w dziobie. Labry czerwone podbite srebrem. Odmiana przysługująca Pacom, rodzinie starej litewsko-żmudzkiej, która ze względu na podobieństwo nazwisk od rodziny włoskiej Pazzi'ch chciała się wywodzić. Brali tytuł hrabiów na Różance. Pac Dowkszewicz otrzymał od króla Kazimierza Jagiełłończyka kilka nadań, o których wspomina monografia rodziny Paców przez Wolffa; tenże autor uważa Paca Dowkszewicza za protoplastę rodziny. Wygaśli r. 1737. *Papr.; Okol.; Kojat; Nies.; Wolff; Bon.; Bork.; Żern.*

PACIORKOWSKI cz. Gryf odm. — W polu czerwonym — złoty gryf w lewo ze złotą trąbą wylotem na dół w łapach. Nad hełmem w koronie pół gryfa bez łap z trąbą przed nim. Nadany wraz z nobilitacją Marcinowi Paciorkowskiemu przez Stanisława Augusta, króla polskiego, dnia 19 Maja r. 1768. *Vol. Leg. VII. 802; Kanc. ks. 42 f. 1; Her. Kr. Pol.; Sp. szl. pol.; Bork. Żern.*

PACZEŃSKI, Paczyński cz. Topór lub Oksza odm. — Na tarczy czterodzielnej w polu I srebrnym — orzeł dwugłowy czerwony, w II i III czerwonych — topór srebrny, w IV czerwonym — czerwonym — orzeł dwugłowy srebrny; w V błękitnym — lew złoty ukoronowany. Nad

hełmem w koronie pół złotego lwa jak na tarczy z toporem w prawej łapie. Labry czerwone z prawej srebrem z lewej złotem podbite. Herb rodziny jednego pochodzenia z Osolińskimi z Tęczyna, w XVI stuleciu na Szlązku osiadłej, pisali się z Paczyna w cieszyńskim. *Paprz.; Nies.; Sieb. VI. 8 III. 21; Dorst. Gritz.-Hild.; Bork.; Żern*

PACZEŃSKI II, (Reinersdorf). — Odmiana przystępująca gałęzi pochodzącej od Juliusza Paczeńskiego adoptowanego w r. 1841 przez Ferdynanda Zygmunta Teodora Fischera von Reinersdorf na Szlązku austriackim. *Sieb. IV. 11. 29.*

PACZKOWSKI, Pączkowski cz. Lubicz odm. — W polu czerwonym — podkowa srebrna ocelami na dół z krzyżem złotym na barku. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie: srebrne między czerwonymi. Labry czerwone podbite srebrem. Herb rodziny osiadłej w Prusiech zachodnich. W źródłach polskich nie znajdujemy Paczkowskich ani Paszkowskich z podobnym herbem. Ten herb musi być odmianą Lubicza Pączkowskich z Pączkowic w Wielkopolsce i Mazowszu. *Sieb. III. 2. 343; Bork.; Żern.*

PAJĄCZKOWSKI, Pajanczkowski cz. Lubicz odm. — W polu czerwonym — podkowa srebrna ocelami na dół z krzyżem kawalerskim złotym jednym na barku, drugim we środku. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie: srebrne między czerwonymi. Labry czerwone z prawej srebrem z lewej złotem podbite. Odmiana przystępująca Pajączkowskim osiadłym w krakowskim w XVII i XVIII stuleciu. Zapisani do szlachty galicyjskiej r. 1783 i 1827. *Nies.; Pocz. szl. gal.; Hefn.; Riet.; Bork.; Żern.*

PALEN, (von der Pahlen, Bale, Pal, Pale, Päll, Paell, Pallele), — W polu złotym — trzy zielone listki łodygą do góry: dwa i jeden. Nad hełmem w koronie nad pawim ogonem — trzy złote trzciniowe pałki. Labry zielone podbite złotem. Herb rodziny niemieckiego pochodzenia z Bremy, w XIII stuleciu do Infant przybyłej. Baronowie szwedzcy od r. 1689, hrabiowie rosyjscy od r. 1799, indygenat polski otrzymali r. 1775. *Vol. Leg. VIII. 294; Sieb. III. 11. tekst 90 tabl. 21; Bork.; Żern.*

PALEN Hrabia, (Pahlen). — Odmiana przystępująca linii hrabiowskiej Pahlenów. *Obszcz. gerb.; Balt. Sieb. III. 11. 21; Riet.*

PALMY. — W polu błękitnym — nad dwiema złotymi gałązkami palmowymi ukośnie skrzyżowanymi i złotą wstążką związanymi — czerwony krzyż. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry błękitne podbite złotem. Nadany 23 Stycznia r. 1843 Ludwikowi Lineburg'owi naczelnikowi urzędu głównego poczt w Suwałkach, przez Mikołaja I, cesarza rosyjskiego i króla polskiego. *Sp. szl. pol.: dyplom u rodziny; Bork.; Żern.*

PAŁUBICKI I, (Palbitzki). — W polu błękitnym — na prawo-ukośnym pniu o dwu sękach u góry o jednym u spodu — złoty jastrząb. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie: złote między błękitnymi. Labry błękitne podbite złotem. Herb rodziny kaszubskiej z Pałubic na Pomorzu z przydomkiem Biber w XVII stuleciu osiadłej. Jedna gałąź otrzymała tytuł baronowski szwedzki r. 1675. U Bagmihla jest odmiana z listkami przy sękach pnia, a pióra strusie i labry są błękitne i srebrne; na jednej pieczęci przez Bagmihla przytoczonej jastrząb znajduje się i w klejnocie nad hełmem, tylko bez pierścienia i ze skrzydłami jakby do lotu podniesionymi. *Bagmihl; Ledeb.; Sieb. III. 2. 343, VI. 9. 41; Bork.*

PAŁUBICKI II. — W polu czerwonym — na prawo ukośnym pniu o dwu sękach u góry a jednym u spodu — złoty jastrząb z pierścieniem w dziobie. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie: złote między czerwonymi. Labry czerwone podbite złotem. Odmiana poprzedniego *Sieb. III. 2. 343.*

PAŁUBICKI III. — W polu błękitnym — na prawo-ukośnym pniu o dwu sękach u góry a jednym u spodu — jastrząb czy gołąb złoty. Nad hełmem w koronie między dwoma skrzydłami: błękitnym i złotem — jestrząb czy gołąb z gałązką w dziobie. Labry błękitne podbite złotem. Odmiana poprzednich. *Sieb. VI. 2. 41.*

PAŁUBICKI Baron. — Odmiana przysługująca wygasłej rodzinie baronów Pałubickich. *Herbarz szwedzki. Sieb. VI. 9. 41; Bork.*

PANCER I. — W polu srebrnym — nad pasem czerwonym poprzecznym — pół męża w zbroi. Nad hełmem w koronie — pół męża jak na tarczy. *Sp. szl. pol.; Chrz.; Album 144; Bork. 302.*

PANCER II, (Panzer). — Na tarczy ściętej w polu górnym czerwonym — pół lwa wspiętego ze strzałą żelźcem do góry w prawej łapie; w dolnym zaś srebrnym — dwa czerwone pasy poprzeczne równoległe. Nad hełmem w koronie pół męża zbrojnego ze strzałą żelźcem na dół w prawej ręce, z lewą na biodrze opartą. Herb norymberski z powodu podobieństwa z poprzednim przytoczony. *Riet.*

PANCERZ. — Na tarczy trójdzielnej w polu I srebrnym — podkowa, w II błękitnym — ręka zbrojna z mieczem, w III złotem — mogiła srebrna kwadratowa na stopniu z krzyżem na środku. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Nadany w r. 1836 rodzinie Kriwców, w Królestwie Polskim osiadłej. *Sp. szl. pol.; Chrzęński; Album 543; Porsk.; Żern.*

PANKOWSKI cz. Gozdawa odm. — Na tarczy prawo-ukośnie ściętej w polach górnym czerwonym i dolnym srebrnym — lilia prawo-ukośnie leżąca naprzemian pół srebrna i czerwona. Nad hełmem w koronie na skrzydle ukośnie ściętem lilia w barwach jak na tarczy. Labry czerwone podbite srebrem. Nadany Pawłowi Stanisławowi z Panków Pankowskiemu w Galicyi 9 Listopada r. 1786. *Pcca. szl. gal.; Hefn.; Riet.; Bork.*

PAPARA I, Paparona, Budzisz, Gaska, Spyrn, Parta, Roma. — W polu błękitnym — na zielonej murawie — gęś srebrna. Nad hełmem w koronie trzy lub pięć piór strusich. Labry błękitne podbite srebrem. Herb według Paprockiego przysługujący kilku rodzinom w sieradzkim jako to: Pstrokońskim, Parzniewskim, Wojuckim, Kamionomojskim, Chodowskim, według Niesieckiego także Paparom z Grecyi a raczej Wołoszczyzny (pierwotnie z Włoch na Bałkany przesiedlonym) zdawna przybyłym, jak świadczą konstytucye. Herb ten w Albanii i Wołoszczyźnie często spotkać się daje. Jerzy Papara w r. 1659 (nie 1685 jak pisze Niesiecki) do praw szlachectwa polskiego przypuszczony został z herbem Ryś, który przy adoptacyi Jana Jakóba Bąkowskiego otrzymał, ale nie używał; — później dopiero rodzina podzieliwszy tarczę, umieściła Rysia na tarczy z herbem Rusi na pamiątkę zasług Jerzego w wojsku zaporoskim. — Temu ostatniemu nadano prawem dziedzicznym wsię w starostwie kamienieckim: Bahlatycze, Zielce, Kupicz. Nazwa tego herbu musiała być Gaska zawołanie Budzisz, a podobieństwo z godłem Paparów dało ostatecznie nazwę pospolitą. *Vol. Leg. IV. 637; Papr.; Biel.; Okol.; Nies.; Sieb. IV. 14, 24; Małach.; Kos. I; Bork.*

PAPARA II. — W polu błękitnym — na czerwonej poduszce gęś srebrna. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry błękitne podbite srebrem. Odmiana poprzedniego. *Nies.*

PAPARA III. — W polu błękitnym — na falach srebrnych — gęś srebrna stojąca. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Labry błękitne podbite srebrem. Odmiana poprzedniego. *Sieb. IV. 14. 24.*

PAPARA IV. — Na tarczy pięciodzielnej — w polach I i IV błękitnych na czerwonej poduszce gęś srebrna; w II i III czerwonych — ryś wspięty złoty ukoronowany; w V srebrnym — Archanioł Michał z mieczem w prawej z tarczą czerwoną i krzyżem czerwonym w lewej, Odmiana przysługująca Paparom, którzy do swego rodzinnego herbu Gęsi dodali Rysia nadanego Jerzemu r. 1659 przy indygenacie i adoptacyi przez Bąkowskiego z herbem Kijowa w środku na pamiątkę zasług Jerzego w uspokojeniu Ukrainy za Jana Kazimierza. Herb ten potwierdzony mu został w Galicyi. *Hefn.; Kos. I 703-707.*

PAPARA V. — W polu błękitnym — na purpurowej poduszce — gęś srebrna stojąca. Nad hełmem w koronie pół postaci Archanioła Michała ze skrzydłami srebrnymi, z rozpuszczonymi złotymi włosami, nymbem i krzyżem nad głową w białej szacie z czerwonymi pasami przez pierś, z mieczem w prawej, tarczą złotą i krzyżem czerwonym w lewej. Labry błękitne podbite srebrem. Odmiana przysługująca Paparom, którzy w r. 1821 zapisani zostali do szlachty galicyjskiej. *Hefn.; Sieb. IV. 14. 24.*